శ్రీరస్తు.

దురోదరోపాఖ్యానము

హాస్యరసప్రధానము

నీతిదాయకము

ఇయ్యడి చిత్రరాఘవాది కావ్య

రచనాబంధురుండగు

కొవ్విడి రామకవిచే

రచింపఁబడి

ఏలూరు.

మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రించి గ్రంథకర్తచే

ప్రచురింపఁబడియె.

1914

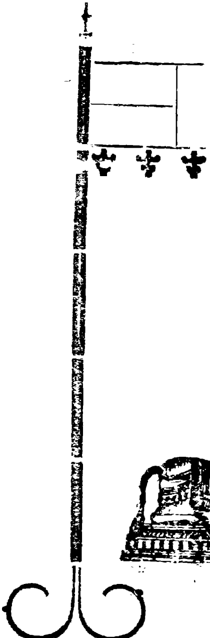
వెల 3 అణాలు.

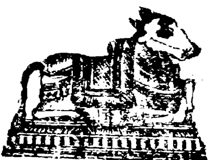
శ్రీరస్తు.

దురోదరోపాఖ్యానము.

విషయసూచిక.

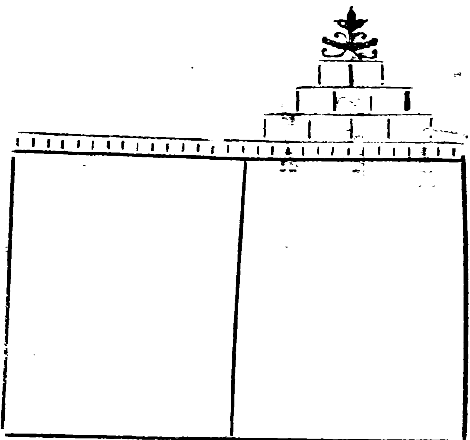

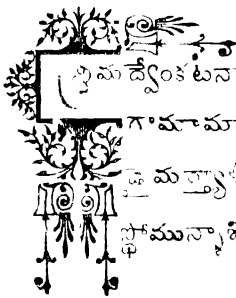

అమరుఁబెద్దలవాటి దేవాలయము.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు.

మనోదరోపాఖ్యానము

శ్రీమద్వేంకటనాయకాహ్వయమునఁ జెలువొందియున్న వేలుమం
గామానసవతీమణీసహితుండై కళ్యాణసంధాయకుం
డై మర్త్యాళికి నభీష్టకామసులిడు శ్రేయంబిచ్చు సంపద్గుణ
స్తోమున్నాశ్రితు ద్వారకాతిరుమలేశుఁ గొల్తు నశ్రాంత
ముగ్.

చ. అతికఠినంబు నీహృదయ మాగతి యద్రినిఁ బుట్టుటం గుచ
ద్వితయమునం గనంబడెఁ గదే యన నవ్వుచు నార్య మేలు నే
ల్పతతి సుగుప్తకంఠుఁ డనవిస్ఫుటమై గదా యను మేలు మాటలం
జతురత దేలుదంపతుల శంకరపార్వతులం భజించెదన్.

చ. చతురత నాటలాడుతను జయ్యన కేతులు, సాచి జీకయు
స్థితుల ము యొక్కుమొత్తు సమదంబునఁ బెత్తలించునా జగ
త్పితరుల పార్వతీశ్వరుల పెంపగు నాలుగు చేతులెత్తు సం
తతకరుణాసనాథు గణనాథు మరుద్గణనాథు గొల్చెదన్.

ఉ. చేరికఁ జేరి మ్రొక్కెద సుకేశయ పాణికి నీలవేణికిన్
సారసగర్భురాణికిని జక్కనివాణికి గీరవాణికిన్
ధారుణి పారహార శరదభ్రపటీర సురాళమల్లికా
పారదశారదాబ్జరుచి పాండురదేహకు హంసవాహకున్.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన దురోదరో
పాఖ్యానంబను హాస్యరసప్రధాన ప్రబంధంబునకు కథా ప్రారం
భం బెట్టిదనిన.

సీ. తలనొప్పిగలిగింప గలగబ్బిలాయి పెం
టలమిక్కుటపు వాసనలునలుంప
కడగాననిదరిద్రుకడుపుపోలిక వెలు
కలుదొలిచినభిత్తి కలురహింప
ముద్రితంబైన లోభిద్రవ్యమట్టుల
పెంటపోగులునిండి పెరుగుచుండ
దిద్దినతేరు రీతి విమానమునుచుట్టి
తృణలతాద్రుమములు దివిక్రాక

గీ. చీమచీమంత గాలియు జేరనీని
చిన్ని చిన్ని చెట్లు ప్రదక్షిణముదిరుగు
చున్న చెన్నున నున్నతి నొప్పుచుండ
సమరుఁ బెద్దలనాటి దేవాలయంబు.

వ. అందర్పకుండు పాండవ త్రిశలిగించి ముఖమాంటపంబుముందర.

మ. ఒకకాళ్లందెయు వ్రేలెడంత యొక కాలొక్కింత బెల్లాసగా
వికలాంగంబుల నొప్పునందికడ నుద్వేలప్రభన్ బచ్చరా

లుకడుం జెక్కిన పీఠమో యనగ జెల్వొప్పారు దూర్వాంబులో
క్కకడన్గూడఁ దదున్నతాసనమునన్ గర్వాతిరేకంబునన్.

గీ. వ్రేళ్ళసందున బొగచుట్ట వ్రేలెడంత
యొప్పు గుప్పుగుప్పున బొగ గప్పు కొనగ
విడచుచును కాలిమీఁదఁ గాలిడి సుఖాన
గూరు చుండిన పూజారి కొమరు జేరి.

వ. నంబి నరసింహాచార్యుం డిట్లనియె.

గీ. అన్న యోవీరభద్ర భట్టార కేంద్ర
నిన్ను జూడ నచ్చంబుగ నీదు తాత
నహహ కన్నారఁ గాంచిన యట్టులుండు
నిట్టు లేగూరుచుండు వాడిందు నెపుడు.

వ. పెక్కు కథలఁ జెక్కున ! పేలుచు బక్కున నవ్వింపుచుండు నతం
డు చచ్చి యేస్వర్గంబున నుండెనో తలంపునకు వచ్చినతోడనే నీడ
వలె గన్నులగట్టినట్టు కట్టెదుటబొడకట్టు నట్టివానినిట్టి చల్లని వేళ
లన్ దలంచుకొనవలయు నీవునట్టుల నొక్కచక్కని యితిహా
సం బనుగ్రహింపుమని వేడిన నంబికులావతంసంబునకు శివ బ్రా
హ్మణ వర్ణాగ్రగణ్యుం డిట్లనియె.

కథాప్రారంభము.

మ. సిరికిన్ దానకమై ధరారమణికిన్ సింగారపున్ గంఠికా
భరణంబై మహిషాశ్వ గోవృషభ శుంభ గ్రామ సింహాఖు భు
క్కరణంబై మహినెల్ల గాల్వకడ శశ్వత్సర్వ సస్యాళికా
వరణంబై బురమొప్పు భూజనము లప్పారావు పేటంచనన్.

గీ. ఆపురంబున నఖిల విద్యావిహారు
లైన యార్వేలవారు నధ్యయన పరులు

భూసురులు వర్తకన్యాయ భాసురులగు
బేరులను బేరుగల కాపు వారలిం(దు.

ఉ. కాపన గాపు కన్నులకు కాపన గాపు పురంబు గోటకున్
కాపన గాపు సేనలకు గాపన గాపు నృపాల కోటికిన్
కాపన గాపు పల్లెలకు గాపన గాపు సరోవ రాళికిన్
గాపన గాపు కొంతలకు గాపన గాపు సమస్త చేలకున్.

వ అకాపులు పరసహన పరోపకారాదుల నాసక్తులును ధర్మాను
రక్తులును దేవబ్రాహ్మణ పూజాభి యుక్తులునై భక్తులంబోలె
భక్తి విశ్వాసంబులం పెద్దల సేవింపుచు నర్థుల నర్థాభి వృద్ధులం
జేయుచు దీనానాథజనంబుల నాదరింపుచుయాచకులం(బోచుచు
నెల్లభంగుల నభంగులై మున్నూటి కులంబునవన్నెగన్నమిన్నలై

చ. కడుపు ఫలింప గావలయు గట్టిగ చేనుఫలింప గావలెన్
కడుకొని కాపు వానికదె గాసిరి గంప సిరేయటన్న నా
వడువున నెందరెందరినొ వారలు హాలిక వృత్తిచేత నె
ప్పుడు తగుజీవనంబులిడి (బోచుచు నుందురు ధర్మచిత్తులై.

గీ. కాపుసిరి గంపసిరి యున్న గాపుటూర
గాపురం బుండ లేమిడి గానరాదు
హాలికులుగాన వారినెయ్యంబు చాల
మేలగు కృషితో నాస్తి దుర్భిక్ష మనుట.

గీ. అట్టి మున్నూటి కులమునం దవతరించి
నొకడు మున్నిటం బడబాగ్ని యుదయ మైన
కరణి తులసీ వనంబున గడిదిదూల
గొండ యుద్భవ మైనట్లు కొండన యన.

క. కాపులలోపల నతడే
కాపురుషుండగుచుం గొండ్లకావరమునను

దీపితదుష్పధరాజ్య
ప్రాపితుఁడై దిరుగుఁగర్వభరభరితుండై.

శా. వాగ్జాతియు నాదు శాలితయు మా యాటోపము గర్వమా
భావంబౌ గుణము వ్యతికరణమా పాటామదంబౌచిరా
కావేదాంతము లౌకుతర్కములు నాయన్యాపదేశంబులా
కేవ్వాపోతర మాదు రాగితము నాటక్కుల్ గనన్ రావెటన్.

సీ. ఇందురమ్మనిబిల్చు నెవ్వరుబిల్చినా
రేల వచ్చితి వంచు నెక్కిరించు
పోయివచ్చెదనన్న బోరాదె నిన్నెవ్వ
రడ్డగించిరటంచు నపహసించు
కదరదే కాల్పెద్ద గుజ్జంబునకు బల్లు
బోముబోదువా యంచు దోసమెంచు
పట్టెడు చీపురు కట్టకే పనియుండ
నీకు లేదా యంచు నేరమెంచు

గీ. తన్నుదిట్టువారి దన్నదిర్చెడివారి
దన్ను నవ్వువారి దనగుణంబు
లెంచువారినింత యెరుఁగకఁడనమాట
నెగ్గవలెనటంచు నుగ్గడించు.

వ. మరియు నాగ్రద్దరి పెద్దలే తెంచిరని లేచు పిన్నపెద్దలంగని.

క. పెద్దలట యెపుడు వచ్చిరో
పెద్దలకున్ దద్దినములు పెట్టరో పరులీ
పెద్దరికము మాయొద్దనొ
పెద్దలనన్ దాటిచెట్టు బెద్దనవలదే.

వ. అని పరిహసించుచుండు వెండియు నా దుండగీడు గండుమీఱిదం
డితసంబున నుద్దండుండై మత్తవేదండంబుచందంబుననుండి.

క. అత్తత్రిఁజూచుఁగన్నుల
నెత్తలుదోలంగమిగుల నెగిరిపడుఁబిడికిన్.
బిత్తబగిసి కూర్చుండును
ఖ్రులుసఁ గేకలిడు నద్ధిగని దీవిరిపన్.

చ. చదివితొ నీవు నాకొరకు సారెకు వాగెదు పొట్టకూటికై
చదివితొ చాలకష్టపడి శాస్త్రము లాగమముల్ పురాణముల్
చదువమొ మేము మూఁడను సాగవు వచ్చిన దారినిచ్చునీ
చదువులు కట్టిపెట్టి సరసంబున బొమ్మను నర్ధివేడినన్.

ఉ. దొమ్మరతొత్తు లెన్నుకొని తోరపుటాటల నేలకుటులన్
ఘుమ్మను బాడ మెచ్చుచును గోకలు రూకలు నిచ్చివారితో
సొమ్మసిలంగఁ గిల్లుగొని సౌఖ్యము నొలుచు సానితోడిదే
సొమ్మని బల్మి చూరవిడచున్ గలవారి గృహంబులొక్కెడన్

చ. తలఁగు పతోష కారులగు ధర్మపరాయణు లున్న తావులన్
మెలఁగు బరాంగనల్ చెరువు నీళ్ళకుఁ బోయెడి వేళ రేవునన్
గలఁగు పతివ్రతామణులఁ గాంచిన యంతనె కంతుఁ బ్యారికిన్
జెలఁగు పరార్ధ వంచకులు చెంతకుఁజేరిన యంత నెంతయున్.

చ. కలియుగ రాజసాసురుఁడొ కాలుఁడొ యంచుదలంచి కోవిదుల్
దొలఁగుచునుండ్రు దుష్టునకుఁ దూరముగా నిలుచున్న యుట్టవో
ర్వలమున విశ్వసింగుచుఁ దురాగ్రహవృత్తిఁ జరించుచుండు న
య్యలఘుతముండు వేడి యెసరట్టుల నిచ్చలు పాపచిత్తుఁడై.

చ. ఇటు ససహో శూరుఁడయి యోరి గణింపక భీతి లేక నె
ప్పటికిని బుద్ధిరాపు బలు పాట్లకు లోఁబడి కృచ్ఛ్రప్పట్ల నె
చ్చటఁ గన దానయై పరుల సంగతులం విసఁజూచుచున్ వాటా
వాటికిఁ జరియింపుచుండును మదోద్ధతి విక్కుచు విర్రవీగుచున్

వ. అతని యైశ్వర్యంబు వినుము.

ఆ. మ్రింగ మెతుకు లేదు మీసంబులకునుసం
పెంగ నూనె యనిన భంగి నైదు
వ్రేళ్ళ లోని కేగు వీలు లేకున్నను
కళ్ళు గానదేమి త్రుళ్ళిగాని.

గీ. ఇంక గల వెన్నియైన నా హీను పాప
కృత్యములు చెప్పవశమె యింకేమి సేయ
నున్నవాఁడో వాఁడేమిగానున్నవాఁడో
దైవ మెరుగును జంకఁ డెంతయు నతండు.

వ. మరియు నస్గుణహీనుండా గ్రామంబునంగల శ్రోత్రియంబన జీవ
నాధార పాత్రంబులయిన మాన్యక్షేత్రంబు లేసూత్రంబుననైనం
గవలంది తదర్థంబు లపహరించి ధనంబార్జింప వలయునని దలం
చి మాయావ్యాపార పారీణత్వంబున నున్నధర్మంబున నప్పుడ
ప్పుడార్జించిన నల్పద్రవ్యంబున నన్నవస్త్రములకు లోపంబు లేమి
లేమి లేనివానిచందంబునం గాంచన సమృద్ధునట్లు నన్నిటసమర్థుండై
ధర్మసంచితార్థంబున భీషణంబైన కుటుంబపోషణంబు భూషణంబ
ని భావించియు బ్రాహ్మణధనంబపహరింపం దలంపొప్పక దమ
పూర్వుల మర్యాదలం గాపాడు కాపునందనుల వ్యవసాయంబు
లకపాయంబు సేయు దుర్వ్యవసాయుండై.

గీ. బలిమి నా చేలకును నేటపారునీటి
బోదెలకు నడ్డ కట్లను బొందు పరచు
చుండ నీ రదనున లేకయుంట నవియు
దనర నానాటికిని క్షీణ దశకువచ్చె.

వ. అంతనంత నయ్యయికాపులు న్యాయంబునకు బెత్తెదు త్రాటికిం
గటుబడి గటడిం గట్టబడి గట్టిగుట్టుబోగొట్టుకొనకఁ దుండగుం

డగు కొండనతో ఖండనంబు ఖండనంబు గాదని యొత్తిగిల న
త్తావులుసత్తువ సెడి యాసర క్షేత్రంబులై నిష్ఫలితంబు లయ్యె
నయ్యెడ.

క. వారివారినెల్ల వానివరుసలతో
బిలచిస్థితిగతులను బెలుచ దెలిసి
నడగివలయు ధనము నడుగు డిచ్చెదరుణ
మంచు దనదు వశము నందుజేర్చి.

ఉ. వారును బాపభీతులయి వాని వశంబున నుండ నాత్మలో
దూరుచుఁ గాలకర్మమున దోరపు సంస్కృతి సాగరంబు నఁ
దీళము జేరనేర కొక తెంపున దెంపరి నాదురాగతుఁ
జేరిరి రావణాసురుని జేరిన యాగభుగాళి కై వడిఁ.

వ. తదనంతరంబ క్రమక్రమంబునం దన మాయోపాయంబున మా
న్యంబులన్నియు తనవశమ్ము జేసికొని కొన్ని సంవత్సరంబు లా
మాన్యంబుల భాగమ్ము లవనీసురులకిచ్చుచు విప్రాశీర్వాదలబ్ధ
విభవుండై యింతవాడు లేడనిపించుకొనియె నాలోన.

గీ. సారిదిభూమిసురాశీర్వచో మహావి
భూతియెల్ల సిరుల కాదిమూల మగుట
పాలు పొంగినట్టుల గావువాని శిరిస
మృద్ధమగుచు దినదిన ప్రవృద్ధమయ్యె.

వ. అనిన పూజారికి నంబి యిట్లనియె.

గీ. ధర్మమే జయమందు రధర్మమే జ
యంబొసంగెను ధర్మకాలంబు చెడెనొ
వానిజన్మనక్షత్ర వైభవమొయుంచు
సంశయంబు జనించె నాస్వాంత మందు.

2

మ. అనిసర బక్కసనవ్వితాతయుదియా యాశ్చర్య మూహించి యు
ట్లనుచున్నా వొదటాలుసర బకితో యామోదమయ్యెర మనం
బునసీబుద్ధికి నిప్పుదెల్పితిగదా భూమీసురాశీర్వచో
జనితానూన విలాసవైభవము నెంచర శక్యమె వాక్కులర

వ. అదియునుం గాక.

ఆ. ఏల బొంగెసిరుల దేటి ధిర్మంబనఁ
బోకు, పొంగకున్న బోర్ల పడునె
మంచివాడ వెందు గుంచంబు నిండక
తిరగ బడదనంగ నెరుగ వొకో.

శా. ఈగీతిర మితిలేని వైభవము తోనేపారు నాకాపుతో
దూరాలోచన లేమితో నువుతో దుశ్చింతతో ప్రీతితో
నేరర నేరని చేష్టతో భయముతో చింతా భరశాంతితో
భూరిస్నేహము తోమెలంగెదరు కాపులున్నవ్వ రాత్రాళితోర.

శా. క్షేత్రాధ్యుల్వల వారుమువ్వరును ప్రీతిర నేర నాదుష్టచే
ష్టాతిత్తుండ సహాయశూరుడగుచుర సౌజన్య విస్ఫూర్తినా
వీతిప్రజ్ఞుల నీతిదూరుల సమద్వేష ప్రభావాఢ్యులర
చేతఃప్రీతిగ నుండనియ్య కొనియెర జేదోడు వాదోడుగర.

క. ఆదుష్ట చతుష్టయమే
భేదంబును లేక నొక్క మేనట్టులనా
మోదమున నొక్క తావిటఁ
భేదంబుగ నుందు రెందు వెలి సంగతులర.

వ. లోపలి స్వయంపాకంబులు వేరువేరై యొకరిపచ్చ యొకరికిగిట్ట
క నేపరియంత వారువారై వారిలోవారు వారివారిసిరుల నపహ
రింప సమయంబు వేచుచుందురు. మరియుం బొరుగింటి జగడం
బులకు బోడిచిన చుక్కలవలె నొక్కొక్కడ నిక్కు మొక్కని

ఠక్కనదటఠక్కన మిఠక్కటపుటుఠక్కన ఠొక్కటినై పెఠక్కనన్
బెఠక్కలు చిఠక్కలు పెఠక్కవ ఠక్కపగల వారలఠం గలిగించు
చుందురుని చెప్పిన నరసింహాచార్యుం డిట్లనియె.

గీ. వీరభద్ర భట్టారక వారలెల్ల
వారు వారిగుణంబు లవారితముగ
వినవలతుఁ జెప్పు మనిన నంటికి నతండు
బలికెఁ గాంగ ఘుమంఘుమార్భటుల నిటుల.

సీ. ఎలమితోడుతఁ దిన్న యింటివాసంబుల
నెంచు వారల కంటె మించు వారు
నాలోమ్మ పాల్డ్రోవి యాహొమ్మ గుద్దగా
నెంచువారలకంటె మించువారు
ధృతి నేరుదాటి యాతెప్ప తగలవేయు
నెంచు వారలకంటె మించువారు
రక్షించు వారల భక్షింపఁగానాత్మ
నెంచు వారలకంటె మించువారు

గీ. తాడి దన్నువారల తలఁదన్నువారు
నెవరికొంప తీతుమటంచు నెంచువారు
వారు నల్వురు నొకదారి వారునగుచు
పేర్మి నుందు రప్పారావు పేటయందు.

ఉ. ఆపుర మందునన్ గల ద్విజాదుల వాదుల పాదుకొల్పి నే
దోపఁగఁ దోపఁగా నొరులఁ దూరుచు మీరుచు నిండ్లదూరుచున్
లోపలి చుట్టముల్వలె నలోవుల లోపలఁ జేరి ధీయుతుల్
వేపరికింతు రంతయును శేతురు కాతురు వ్రేకిదోచఁగన్.

వ. అయ్యసహాయ శూరులగు కాపులు నలువురు.

ఆ. ఒకరికంటె నొకరు మక్కరఖల్లులన
నలరి యొకరి కొక్క రవసరముల
[illegible]లు డనలునకు సహాయుడై నట్లు స
హాయులగుదు రురు దురాగతముల.

వ. ఆదురోదరుండును, మనిషి సేగిలేదను మర్యాదం గాదనక వా
రినాదరించి వలయునప్పు డప్పులొసంగుచు వారి వ్యవసాయం
బులకుం దుర్వ్యవసాయంబులకును సహాయంబు సేయుచు వారి
చే పత్రంబులు వ్రాయించుకొనుచుండు.

క. చిక్కరి కుక్కల కొడుకులిం
కెక్కడి కేగెదరు మెదిలి రేనిం దివాణం
బెక్క పయి కెక్కింత్రొక్కద
నుక్కడంచెద వరసం బెట్టి యొక్కొక్కరినిం.

గీ. వాడం గఱంజేకొని కాపువాడు నిలువ
నోడక నెదిర్చి నిలనోపు వాడుం గలడె
అందుం బేరొందు నన్ను విన్నంత మాత్రం
గడంగడ వడంకవే యీ జగంబులెల్ల.

సీ. బ్రాహ్మణు మాన్యముల్ పనిబూని దున్నించి
హెచ్చుపంటలను దెప్పించినాడ
బోరుగూళ్ళ వారితో బోరాడియడ్డక
ళ్ళాఱకాలువకు గట్టించినాడ
బలిమిమైయొప్పు యుప్పారాపుపేటవం
చించియీగుప్పిలి నుంచినాడ
నన్నుమించినవారి నామాటలోబడ
గొట్టు జుట్టులుత్రొక్కి పెట్టినాడ
గీ. నింక [illegible]యూరు లోపల నేను పెట్టి
నదియ పచ్చము నేనాడు నదియె మాట

యెందు నేనాడి నవియాట నేనుశ్వాని
పాడినది పాట నాకడ్డ పాటుగలటె.

శా. ఈ మాన్యంబుల పన్ను బందెలవనీబృందారకేంద్రాళికిం
కేమీయాయకఁ గొట్లు గాదెలును కట్టింతుఁ శరంధ్రాళిగా
భూమీదేవులు వచ్చి నన్నడిగినఁ బోరాడ రాకుండగా
నేమాయల్ బచరించి పంపెదను నానేర్పుల్ విడంబింపగన్.

క. బోరాడ ననగ నేటికి
వారిడకు వచ్చి యడుగ వలెనను కొనినఁ
బోరాడ కుండ జేసెద
మూరాడ గలారె నాదు మాయాకడిమిన్.

క. కట్టింతు కొట్లు ధాన్యము
బట్టింతుఁ గొట్లునిండ బాపనుల పనుల్
బట్టింతు గూత వెట్టిన
గొట్టింతుఁ బాలికాపు గొల్లల చేతన్.

క. పాడిపింతు సద్దమైనను
బాడిపింతు బొలంబు లొక్క పాడవున నీటన్
నడిపింతు నెల్ల వారల
నడిపింతు బురంబువారి నలినొక తాప్రిటన్.

క. నాపురులు కొట్లు గాదెలు
గాపురమును బాడి పంట గాంచిన యంతన్
బాపురె యని మది మెచ్చెద
రీపురి పురుడెందు గాన మీతని కనుచున్.

వ. అని యూహించి యాచంచలుండాయూరి పురోహితుం బిలిపించి నిర్బోధించి యొప్పించి తగిన సామగ్రి యిప్పించి వానియింటికి తన మాన్యదారుల నంపుచుండువారును సంస్థవనీయంబుల

యిన పానీయంబులతో దధితైల ఘృత సమన్విత సమస్త పదా
ర్థ సంపన్నంబయిన యన్నంబు భుజియించి కొండన మర్యాదలు
మెండని యతని బలుగతుల నతులొనర్చుచు నతండీవలసిన పం
ట్రద్రవ్యంబు లడుగనేరక నేయుచుండ్రు రామంకుండు కోడె పం
దెంబులపై పందెంబులొడ్డుచు యోగవియోగ సుఖదుఃఖాది స
కల ద్వంద్వంబులం దొక్క చందంబున నుండు మహాజ్ఞానియుం
బోలె నోడుగెల్పుల నొక్కచందంబుననుండు నిట్లుండ నొక్క
నాఁడాపురోహితుని కందువ మందిరంబునుండం.

క. వెసదేశ్రిస్సి యగస్త్యమ్మని
యసహ్య మిస్సబ్బ యనుచు నడుగు లిడుచు బొ
జ్జసమూలము సవరింపుచు
వసుధామరులంత నరుగుపై జేరితగన్.

గీ. కాపువాడన గానే బంగారు కొండ
కాపు సిరి గంప సిరి యంత గావలెనహా
యెంతలో నెంత దిశపట్టె నింతలోన
నింతవాడగుననుచు మున్నెరుగమింత.

క. సుబ్బన్న శాస్త్రి కొండన
బెబ్బులిసే పెత్తనంబు పెద్దరికంబున్
డబ్బున్నవాడెవండో
నిబ్బరమా ధర్మమున్ గణింపందగునే.

గీ. ఆత డెంతటి వాడైన యవును వాని
కేమిగాని బంగారమ్మదే యదృష్ట
మామె వచ్చెను సిరివచ్చె నామెతోడ
నాడవారిదె కాదె భాగ్యము ధరిత్రి.

శా. అయ్యబ్జాజను ఁజెప్పి చెప్పవలెఁ నన్యాబ్జాననా శ్రేణికిన్
మీయాయాపిక యేమి నిమ్మళ్లదవేమీయా యామె విశ్వాసమే.
మీ యా యాదరణంబు నావినయ మేమీ యామె మర్యాద యా
హా యా యిందిర యామె మోహమును నాట్యంబౌదునట్లొప్పెడిన్.

చ. పురుషుడొకింత తైచ్చి పడఁగోయనెఱుంగు నికేమెఱుంగునే
తెరగున దిద్ది యిల్వరున దీరుచుకోవలెనో లతాంగికే
సరిపడుగాక నా తెరగు భామలకెల్లను మేలుబంతియై
దారిమురిసెచ్చు నందరికి నాళికధర్మవిచారణైకయై.

చ. సిరిగలదాన నంచును గుణేశయులోచన విశ్వసీగ దెగ
దరయుక జేయ దెయ్యదియు నాతని కెయ్యదొ లోటు జెప్పమా
పరమపతివ్రతాత్వమున భాసిలుభామిని కన్న యున్న నే
పరువు ప్రతిష్ఠలామె నిలుపన్ నిలుచున్ జనులేక యుండినన్.

వ. సకలసద్గుణ సంపన్నయైన యా యన్నుమిన్న పతి కనుసన్న గృ
హకృత్యములన్నియు దీరవోనీక కాలానుగుణ్యంబుగ బృహస్పతి
గ్రహగ భక్తిశ్రద్ధాది విశేషంబుల జరుపుచుండు నా యిల్లాలిగు
ణంబులు వర్ణనీయంబులు. ఆమె సూర్యగర్భ్రాత్రంబున బవళించి
నిదురించునో యది యెవ్వారలకయిన నగోచరంబనివిందు నట్టి
వంటి కలకంఠకంఠి సోయింటనుండు నాయింట తమ్ముయింటివా
లంటి వెంటనంటి మెలంగుచుంట బాడిప్రంట లతాలంబులగు మ
రియుఁ బతివ్రతల కుత్తమ ప్రవర్తనంబు లాకింటియగాదుం ధర్మ
కర్మంబు మనమెంచరాదుగాని లోనిన్నైదు నాధ్యైదువ రాలిపోలి
క నవతరించెనని చెప్పఁగలనసిన నాసమయంబున నా సావిడియ
రుగుపై బరుండియుండి యాయిరువురి సంభాషణంబులు విని మున్న
తులధర్మకార్యంబుల నాసింగన్న సింగన్నస్మరించి త్రేచికూర్చు
ని నవ్వుచునా విప్రులకిట్లనియె.

ఉ. ఆసిరిజూచిపొంగె దరహాస పతి పెండిలి యాడునంచు సం
తోసమె గాని లోసవతి తోఁచగు పోరని యెంచదన్నయు
ట్టీసరి కెంతసొమ్ము నతడీవలె నేమియు నీయఁడే మొకో
మోసము జేసెనంచు దలఁపోయ రమాయకులు ద్విభూసురుల్.

క. లక్షుల గలవాఁడైనను
లక్షణవంతులను జూచి లాక్షణికుండై
రక్షించు కొనును ద్రవ్యం
బీక్షుద్రుడు లక్ష్యపెట్టఁడే శూద్రుండో.

క. మానాటి నాఁడు నిప్పటి
మానాఁడు నెరుంగమిట్టి మానవు వినిమా
కేనాఁడు చెడెనో పెత్తన
మానాఁడే చెడి యెనూర నగుమర్యాదల్

క. ఆదిని యీయూరనుయా
నాఁడులు కాపురము నుంట నానాటికి మ
ర్యాదలిటులాయె నయ్యా
నాది కతంబున నికేటినాయమె చెపుడా.

గీ. కరము పావనియైన గంగా భవాని
పుట్టె నెచ్చోట నచ్చోట బుట్టినాము
విదురనీతుల కొకవస్సె బెట్టినాము
బలుని పోలిక నాగలి బట్టినాము.

ఆ. మఱియు నాఖలుండు మాయా కళావిశా
రదుఁడు గానఁగఁడు దురాగతమున
గవ్వవేల్చి గెల్చి గడియించె ద్రవ్యంబు
వాని బ్రతుకునొక్క బ్రతుకె చెపుమ.

గీ. శకునికంటె ఘనుండు పుష్కరుని కంటె
మాయకుఁడు లేఁడటందురా మాటకల్ల
అందరినిమించి నాఁడు వీఁడంతవాఁడు
దుండగీఁడు జగంబులం దుండఁబోఁడు.

క. చేరికఁ జేరరు పుండా
కోరుదగా కోరుసాడి కోరుపితూరీ
కోరు లతుకోరు పేచీ
కోరంచు నొగిఁ బడాయ కోరంచు నోరుల్.

గీ. ఇంత కింతయగుచు నింకింత కెంతెను
యంచు నెంచియన్నె యాచరించి
దానబూని చెడెనతం డహా తుండికు
డహివిషంబు చేత నడఁగు భంగి.

క. వింతగ హేమంతముని
శ్చింతి కాంతాకుచోష్ణ సీతభయద్రీ
మంతము వియోగ మనుజని
తాంతభయ స్వాంతమురు దినాంతము వచ్చెన్.

ఆ. ఝాముఝామునకును నేమంబుదప్పక
గాల మెరుకఁ జేయు గతిని గూయు
క్రోళ్ళకాల మృత్యు వెల్ల జీవులడాయు
ననెడి కరణి విడక నడలజొచ్చె.

ఆ. కోడిగూసె ననుచు దోఁడివారల లేపి
యాఁడవారు పనుల నాచరింప
వారికలకలములు మీరె నెంతటికిని
తెల్లవారదందు రెల్లవారు.

మ. ముదుదల్ బోరుల నుగ్గడింపకను గుంపుల్గూడి సంక్రాంతి పం
డగ యేతెంచు నటంచుగోడలకు సున్నంబద్దునన్ జేగురా.

దిగువఁ జుక్కలు చుక్కలట్లొనిడగా దీపించె బారాణియో
వృగధాతాంబరశై రహించులలనా వాగ్రితంబునాభి త్రికల్.

గీ. ఉడువారిపనుల యోరాటములజూడ
జేరవచ్చినవారి బారుజడలు
రాహువనుచునరుచి రవిపారిపోజొచ్చె
ననగబగలు జిలుగు లాయనపుడు.

ఉ. కాంతలలోన రాజగని కాలభుజంగము టంచునెంచి స
క్రాంతేలఁ చెంతనున్న తరి కాలిడనేని మహాబలుండు సం
క్రాంతియడావడిఁబడిన కాంతలబిల్వక నింటిలోన నే
కాంతమునఁ బరుండిన మహాబలుఁ లఁ వడకించునుద్ధతిఁ.

వ. ఇట్లు మహావైభవంబునందె నరాదు సంక్రాంతిపండగ దినంబుల నె
లపట్టినదిమొదలా మునుకి మెకరి కరిణి ముదిరిన మదంబున
నెదిరెరంగక బోంగుచు ..చెంగటి చరణాయుధధరులగు ననే
క సహస్రసంఖ్యల సేనాపతులతో గోరమీసంబులు బెరిగిన గో
రులతో గీర్జుచు పరిచారికల నరించు నైవారంబుల నుపచారంబు
లుగోర వారచూపులం జేరిపారజూచుచుం బచారుజేయు వెలమ
దొరలలో దమతమదొరతనంబు లుగ్గడింపుచుం దమవారిం గా
రవింపుచు వినోదాలాపంబుల నెకసక్కెంబులం బ్రొద్దుబుచ్చుచుం
జెడి రాజలోకంబుతో గలసి రామరావణయుద్ధంబు నందిరువాగు
లవారగు వానరనిశాచర సైన్యంబులచందంబునం గోడిపందెంబు
లకై తేరుస్తాగిన పోరుటంబందెక్కి చనిచని మందబయిళ్ళ ననేక
తెగలం బలు దెరంగుల విడిసిరయ్యెడ.

. గుంపులుగ గాకిమూకలు గూడినట్లు
మందలుగవచ్చి కడు రామ బొందులనలె
వాటము గగూడుకొను నంత కూటమిగతి
కోడిపందెంబు లందందు గూడుకొనియె.

ఉ. పందెముఁ గట్టువారు పఱుపందెములందున బెట్టువారు బల్
సందడి నెట్టువారు తమసందిట కోళ్ళను బట్టువారు నై
యందుల నెందరెందరో తమంతట దామరు దెంచి మించు నీ
కందిలకింపుచుండ నట గ్రక్కున సాగెను కోడిపందెముల్.

గీ. బాంధవులతోడ తమతోడివారితోడ
వివిధపరివారములతోడ వేడ్కతోడ
బళ్ళతోడను వేగు కావిళ్ళతోడ
బట్టి తెప్పింతు రెన్ని రూపాయలైన.

వ. అందుం బడుచుయీనిస వడువున నున్న జనంబుల సమ్మర్దంబు
వారింపుచుం గొందరు పందెగాళ్ళు పుంజులతో చొరబడి ప్రవేశిం
చిన నాచుట్టునుం గుడిగట్టి నట్టుండెనప్పుడు.

గీ. కకిపింగళి కోడిడేగయును నెమలి
యనుచుజాతులు నుపజాతు లొకరపోల్చి
రాజభోజనగమన నిదాఘమరణము
లరసి పై పందెములు సొమ్ములందునుంచి.

ఉ. కాకికి కోడికిన్ గలదు కయ్యము నేడవవంతు నందు నీ
చీకటి శుక్రవారమున జెల్లును కత్తులు వేయుడంచు బల
కేకలతోడ గత్తులనొగిన్ బరుడులతోడ దారముల
వేగ సియమ్ముతోడ దడిపి వేసిరి కాళ్ళకు గాకకోళ్ళకున్.

ఉ. తూచినయట్లు రెంటి నుకతూరి రణోర్వని దించి కత్తులన్
జూచి బిగించి పుచ్ఛముల సొంపుగ నూదుచు దువ్వ చేతులన్
సాచి చటచ్ఛటార్భటుల జప్పుడులొప్పగ జేసి యొంప్పు మున్
లేచి దొలంగియుండిరి ఖళీఫెళి పుంజులు డెన్ని లాడగన్.

వ. ఈవడువున నెడపక నానెలయెల్ల నోడ లెయుంగక నడపరందు.

క. తెచ్చెడిరూపాయిలకును
వచ్చెడికోళ్ళకు దదుగ్రసంగరముగనన్
నచ్చెడివారికి నదిమది
మెచ్చెడివారికి హితంబు మేదినిగలదే.

వ. అయ్యక్కటికంపు టెక్కటంపుకుక్కటపు కయ్యంబున జిక్కిన రొక్కంబగుట నుక్కదక్క యక్కపటి యిదెక్కటిదుష్కాలంబు రామరామ యిట్టిశూన్యహస్తంబులతో నేనేనాడయిన నింటికేగితినేయని వగచుచు మొగంబునిండ ముసుంగిడి తనపాలికాపులతో నిలయంబునఁజేరి.

గీ. కట్టతెగినచెరువు కరణినేనుఁగుదిన్న
వెలగకాయపగిది నిలయమొప్ప
గొంతసేపుచింత గుందిఁదనకుఁదానె
దిగులునడఁగద్రొక్కి ధృతివహించె.

ఆ. నిర్ధనుండునయ్యు వ్యర్థుండుగాకుండి
పాటిమీదవచ్చు పాటిమీద
నోటిమాటమీద నోటుమీదబదుళ్ళు
తెచ్చె కొన్నినాళ్ళు తెంపుజేసి.

గీ. మొన్ననీమధ్యనే యీ ప్రబుద్ధుడొక్క
చిత్రకథ చేసినాడది చెప్పసిగ్గు
కనుపుజించుకొనిన బడుగాళ్ళమీద
వెలమదొరగారి దరిజేరి వెడఁగుదారి.

వ. ఆయన కథావిధానంబున నుపమానంబయిన యితిహాసంబు గలదు. మాబాల్యంబునను బాలక్రీడాసక్తులమగు నస్మదాదులచే నుపచారంబులు జేయించుకొనుటకై యుల్లాసంబుగల్పింప నక్కథ మాతాతయాదేశపూర్వకంబుగ ననుగ్రహించె.

క. అనగననగనొక్కపురం
బునగలడొక వెల్మదొర ప్రభుత్వరీబమరన్
దనకు మొఖాసాగ్రామం
బును స్వగ్రామంబునగుచు భువిన పొరలెన్.

క. అంతటిమానిసినొక్క
వింతగగాలంబుగడుపు వెల్మకులుండా
చెంతనొకయూరనుండు ము
రెంతటిదో నానిగర్వ మీశ్వరుఁడెరుగున్.

వ. మరియు సతండు పుట్టుటకు పామునకును తప్పించుకొనుట కెలు కకుటనుపాయంబుచెప్ప సమర్థుండు కావున నాలోచన కాయన కడ కనేకులు వచ్చుచుండు రాయనయుఁ దన స్వంత వ్యాపారం బులు మఱచి వారల నానందింపఁ జేయుచుండు నిట్లుండ నంద ఱుఁజూచుచుండ భోజనానంతర ముఖప్రక్షాళనంబునకు వచ్చిన పుడు మీసంబులకుంబట్టించుకొను మిసిమి మీగడపెరుగు పిల్లియొక వి చనిన వంటవాఁడే తెంచె.

గీ. ఏలొకో దొరగారు మీసాల పెరుగు
పిల్లిదాగిపోయెసదన వినియుదేమి
పాలుదాగదొయేమి మీసాలపిల్లి
పెరుగుదాగ్రిపుటకని మాటమరుగుసేయు.

వ. వీరిఱువురు నొక్కనాఁడొడపయనంబై చేరియొక గదిలోనంప్ర వేశించి నుండిరంత.

క. చీరగొని బారు నిడుదయొ
య్యారంపు మితారివలె నయూరెయున మహా
దారగలీఁ జీరపఱుగున
హారున నొకచెంపకొరిగి యోడ నడువగన్

సీ. అందు రెండవ వెల్కెయ్యాయున గదిలోనఁ
దనకాళ్ళు దాగుడ్డుకొనుచు సత్త
తాళముల్ మూడు ముక్తాయింపు లిమ్మంచుఁ
జెప్పుచుఁ దానట్లు చేసి కొనుచు
బాపురే హాయి శాబాసు వహ్వ మంద
రము మధ్యమంబు తారకమటంచు
నీకొడుకునకిట్లు నేర్పితివో లేదొ
చెప్పుము కోర్కె-లిచ్చెద నటంచు

గీ. ఘంటఁ మ్రోగిన కరణి నక్కజపు సరణి
బదులు చెప్పిన చోపాసఁ బలుకుచుండ
నవల నా మొఖాసాదారు పద్భుతంబుఁ
జెంది మందుఁ మ్రింగినవాని చందమొంది.

వ. కొంతసేపుండి తనమనంబున.

గీ. అరయఁ గరువునకును చచ్చినంతమంది
ధోసదాసీలు కాసాలు దనకునుండ
నొంటినిట్లురానేల నయ్యో యటంచు
నొకయుపాయ మాలోచించి యొప్పచెడక.

వ. పలుకరించి కుశలంబడిగి పాలకై యొడదిగిపనివాఁడుచేర రానేరకున్నవాఁడుతమనౌకరుఁ విద్య యతులలంబని నియానందంబుననునుభవంబగుచున్నదనిన వీని తనుకట్టుతాళ్ళు తాదెచ్చుకొనె నను నట్లొనరించుకొంటిఁ దగిన వారియుత్పత్తం బయ్యె నెట్లు తప్పించుకొనవచ్చు నిట్టు లేనిపోని చిక్కుల నెక్కొనువా డిక్కరణినగు ననునొచ్చుకొని నౌకరునకుపలె నెలవిచ్చి.

గీ. ఉచిత వేషంబుటాల్చి యనుచితమనకఁ
దెల్లవారు వరకు వాని కాళ్లుగుద్ది

సెలవుగఁ గొని గదిఁజేరి సిగ్గుమాలి
ననుచు నిజవేషము ధరించె ఘనతరిగ.

వ. అటువంటివాఁడు వానిమాటకేమి పగటిమాటలుపనిచెరుపు, రా
పటిమాటలు నిద్రచెరుపు, ననునటుల నూరుమాటలయిన నొక్క
కొరగింజపాటి కావు. కావున నీవివరం బెరింగించితి ననక వానిం
జేరి సొమ్ముగొట్టుకొను సాధనము నాలోచించుకొనుఁడని మరి
యు నిట్లనియె.

క. ఇదిసమయము వ్యవహారము
ముదిరిన నామీఁదనేమి మోసంబగునో
గదకంప మీఁద నేలను
పదిలముగ వదల్చుకొనుఁడు బాహ్మణులారా.

వ. అని సింగన చెప్పినవిని యయ్యవనీసుర లచ్చెరువును భయంబు
ను బెనంగొను మనంబునం గొండన మందిరంబు ప్రవేసించి యం
దు చిత్రసత్కారంబులం బరపంబడిన చిత్రకంబళంబున సుఖాసీ
నులై యుండ నందొక భూసురుండు.

క. కొండనగలుగగ గనకపు
గొండనగా నెంతగనుల కొండనవలెగా
కొండన వలదీతనికి
డుండునె భూమండలమున నుండుసురులలోఁ .

వ. అని యగ్గింపుచు దమధనంబడిగిన.

క. కొందరిని దిరిగి రమ్మనె
గొందరినిఁ గొంతసొమ్ము గొనిపొమ్మనియెఁ
గొందరిని నోట్లగొమ్మనె
నందరినిటు మంచిమాట లాడుచు బనిచెఁ.

వ. మరియు నతండు పాపజాతిపాపంబుచందంబుననప్పుబెరుగుచుండ

క. ఆవంత యెంతపండిన
నావంతయు మిగలదంచు నతడెదగొనినా
డావంత యింత యనరా
దావింతయె నేదలంతు నందరిలోనన్.

వ. తదనంతరంబ కాలదోషంబు పట్టనున్న నోట్లు మరల దిరగవ్రాయుచు మొండివాఁడు రాజుకంటె బలవంతుఁడందు రాచందంబున గొండనగండుకొని యప్పాడియుం దప్పి యొక్కపారుని నోటు కాలదోషంబునకు సిద్ధంబయ్యె దానిం దప్పించుక నెక్కరింప వలెనని దలంచుచున్న సమయంబున.

శా. ఆవిప్రోత్తము డిష్టబంధువులతో నాస్త్రాళితో హాళితో
శ్రీవిద్యాఖనులైన భూసురులతో శృంగార వేషంబుతో
బ్రావీణ్యంబున మించుభాషణలతో పైవల్వ జీరాడగా
ఠీవిన్ వచ్చె పురంబుచేర హరిమాడ్కిన్ బెండ్లివారుంబలెన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి బంధుమందిరంబున బ్రవేసించి కొండనకు వర్తమానంబు బంపిననతండు.

క. గుండియలు ఝల్లుమనగా
గొండనదిగ్గునను లేచి కొనసాగదెనే
నుండ్డిన యత్నంబనుచును
రండనితన తోడివారి రయమున గొనుచున్.

గీ. వంటయింటిమూల వసియించివారితో
నిట్లులనియెనింక నేటిమాట
నీటిమూటలయ్యె నేటిమాటలునాటి
నోటుమాటకేమి సూటుచెపుడ.

గీ. పిడుగువలెవచ్చినాడింత విడవడింక
నేమిసేయుదమనఁ గొక్క డిట్లులనియె
జాలుజాలింపు మేల విచారమింత
మాత్రమునకొక్క సూత్రంబు మనకు లేదె.

క. పేచిలకు పెదబాబన్న
నీచంద మెరింగెయుంద్రు నిఖిలజనంబుల్
జూచెద వేమందురోయని
నీచేగాకుండుపనులు నే నేరుతునే.

గీ. ఎన్నికంతుత్తైన నేనుగోసితినినా
కంటియంతనొప్పి గానసంచు
వైద్యుడై నవెడినై ఖరినాడెద
విప్పుడనిన నాతడిట్లులనియె.

గీ. పనిగలుగు నెప్పుడప్పుడు మనమునెంత
వానికైననుచెడునప్పు పరులవలయు
నవనిగొండంత మంగలియైన నేర్పు
దనరతనతలదాఁగొర్గఁ గొనగలాడె.

క. నాతరమెరుగక వ్రాసితి
నాతరివ్రాయుమననూటు నదెవానియయోగ
వ్రాత బలిగోరునని యెదె
రాతెర గెరిగియు దలంపనైతినసంగా.

శా. నాకుందోఁచినభంగిఁజెప్పెద నదే నాడెంబుగా నెంచి నీ
లోకఖ్యాతమునొందు మెట్టులన నీవా బ్రహ్మవంశాగ్రణీ
గాకఁ జల్లగ జేరి నీగొడవయుంతఁ కల్పనాశక్తిమా
యాకౌశల్యమెలర్ప జెప్పకొను మాద్యంతంబు లేకుండఁగన్

క. మాటలనేటికి బాకీ
మాటకు నేమందువంచు మరిమరి యడుగన్
నోటు తిరిగివ్రాసెదనను
మాటలతోఁ ప్రొద్దుబుచ్చె మధ్యాహ్నమగున్.

వ. పిమ్మట నెంత మొత్తమ్ము తగ్గింతురను మంత సనంతమణిగ్రుంకు
నావలనావలసంగతి నావలన నయిన సహాయంబు జేసెద నన న
తండట్లు కావించెనంత.

క. అప్పాలుగొని చిక్కులుపడు
నప్పాపి యవస్థజూచి యర్కుఁడు దనకున్
దప్పదని సిగ్గుతోఁ జనె
నప్పుడునా పశ్చిమాచలాంబుధి గ్రుంకెన్.

వ. తదనంతరంబయ్యవనీసురుండు

సీ. ఇష్టమృష్టాన్నంబు లింపుతోఁ భుజియించి
వారలిష్టాగోష్ఠి వలనుదగిలి
కాలంబు జరుపంగ నాలోఁగుభాలున
నావిప్రవుంగవు డరిగిమంద
సముదెచ్చి పట్టెమంచముక్రింద బెట్టియా
పై తాటికమ్మలు పగలగొట్టి
కట్టినకట్టలు పెట్టెగుంచముపైనఁ
బవళించె విప్రపుంగవుడు వేడ్క

గీ. బంధుజనులతోడ బాలికాపులతోడ
హితులతోడ చతురమతులతోడ
మంతనంబుతోడ మందువాలోపల
నిండువేడ్కతోడ నిద్రనొందె.

గీ. అంతనక్కడ గోపుబారంత మాటు
మణిగెనని లేచి జనియుక్క మరుగుజూచి
తొంగితొంగిజూచుచు పోరిడ దొంగజాడ
బారిహర్మ్యమునిగోడప్రక్క నిర్భయముతోడ.

గీ. నిల్చియాలకించి నిశ్శబ్దమైయుండె
నిదురనుండిరంచు నిశ్చయించి
సమయమయ్యెనంచు జప్పుడుగాకుండ
రండురండటంచు రయము మెరయ.

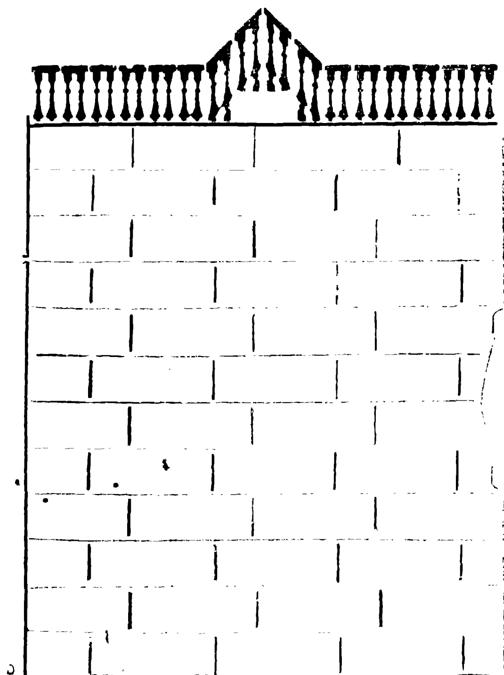
క. ముందర సింహద్వారము
నందగు తల్పునకు దక్షిణ ద్వారమునన్
బొందించిన తల్పునకున్
ముందర వెలుపలను గొళ్ళెములు బెట్టుటన్.

గీ. గారిమ కైవాడచరుడు దొంగలకుపరుడు
దాలిగుంటలలోని ప్రధానవరుడు
మదురుసింహాసనాసీను డదియురింగె
భైరవుడు చోరజనకాల భైరవుండు.

ఉ. ముందరికాళ్ళు రెండు నిలమోపక ధుమ్మ్రస ధూళిరేగగా
సందడిజేసి దువ్వుచు వెసన్ దలక్రిందుగ మ్రోరయెత్తియా
సందదరన్ దొరన్ మొరగసాగును నాగునెదుళ్లులార నా
ముందర మీదురాగతము పొందని చెప్పిన చొప్పుచొప్పడన్

క. ఆభవనమునకు దీర్వరి
యై భాసిలు భాగ్యశాలి యమలావతియుఁ
శోభావతి మేల్కనియె మ
హాభీకరరవళి భైరవాశ్వము మొరుగన్.

ఉ. ఆమెయు నిద్రలేచి సలయంబున దీపముఁబట్టిచూచి యి
ట్లేమొకో కుంటికుక్క యెలుగెత్తెనటంచును సంశయాత్తయై
యామెయు తల్పుఁదీయఁజని యావల గొళ్ళెము పెట్టిపోయినా
రేమొవ రేగినారవలి కీయెడ నంచును బల్కరించినన్.

వ. అందఱు మేల్కొనిరంత నామెయు తల్పు సందున నంగుళింబు
లంజొన్పి కదల్చి గొళ్ళెంబులందీసి యుం దేమియుంగానకుంట నం

దరు నిస్సందేహంబున యథాప్రకారంబునం బవళించి శ్వపాల
నాలో నాచోరులు సారమేయారావంబున నయ్యాగారంబునంబ
డిన సందడి నెరుంగక మూర్ఖత్వంబున.

క. అడ్డమువచ్చెడి కుక్కకు
నడ్డముగానింతబెల్ల మట్టువైచిన యా
గడ్డయది నోటఁగరుచుక
బిడ్డవలెన్ దిరుగఁజొచ్చె విశ్వాసమునన్.

క. వంచకులగూర్చి రకర్ముల
బంచమ్మహాపాతకులను బరమాప్తులుగా
నెంచెదరు మురికిపొట్టకు
లంచముదినువారలిట్టులన్ ధరలోనన్.

ఉ. గుమ్మము ప్రక్క నొక్కడును గోడసమీపమునందు నొక్కడుం
గమ్మరి యింటిపంచ పయిగాపుగ నొక్కరుడుండ రాళ్ళు వ
స్త్రమ్మున మూటగట్టి సుకరమ్ముగ జప్పుడు గాకయుండగా
నెమ్మని గోడదాటి యొక నేర్పున గొందన మొండిగండనన్.

సీ. ధనము పెట్టిన పెట్టె కనిపెట్టినట్టి యా
గడిగోడ దరిజేరి కదలకుండి
మోకాళ్ళు నేలపై మోపి మూరెడుపైన
సూటిగా గోడకు నాటవెట్టి
పిడికిటబట్టిన పిడిరొమ్మునను దాపి
పట్టియామొనవాడి వంకకత్తి
చప్పుడుగాకుండ చప్పుచప్పున ద్రిప్పి
పడెడి బెల్లులు చేత బట్టి ద్రింపి

గీ. సంబరంబున గొప్ప కన్నంబు వెట్టి
ధ్యానుగోనికిజని వెలుంగైన దివ్వె
యార్పి మందస మందంద సరయుచుండె
నాతిదేరిన గడిదొంగ దారిమీరి.

క. దైవవశంబుననాలో
నావిప్రుడు మేలుకాంచి యటుగన తడుకన్
బోవ సమకట్టె నదిభూ
దేవుడుకని పెట్టె విధిని దెలియగవశమె.

వ. అతండు కన్నంబునవచ్చి గుమ్మంబునం బోవనున్న వాడగుటం జేసి మందువాలో నిద్రించువారి మధ్యమార్గమ్మునం బోవుచుండె నంత నభ్యామీసురుండు పెద్దమూత వెట్టిన నొక్క పెట్టున నందరు మేల్కొని చూచి లేచి యాచెనటింబట్టుకొని రప్పుడు గుప్పగుప్పున గొప్పచప్పుడుప్పతిల్లం బరువిడుచుండ నందుగొందరు వెంబడించి.

క. పైకావు కాయుచుండెడి
యాకావుల బలిమిబట్టి యదలించివడిఁ
జీకాకుబరచి తెచ్చిరి
మోకాళ్ళఁ బొడిచిగుద్ది మొత్తిరయమునన్.

ఆ. అంతనాకలకల మాకసంబుననిండ
మీరనిరుగుపొరుగు వారలెల్ల
లేచివచ్చిచూచి యాచెనటునిబట్టి
తిట్టసాగిరొక్క పెట్టుగాగ.

క. చిక్కనిక నోటువారియు
నెక్కుడికేగంగజాలు నితఁడను కరణిన్
రెక్కలలరించి యొ...టు
గొక్కరకోయంచు గొంతు గూయదొడంగెన్.

సీ. ఎంతమిత్రద్రోహ మిప్పుడొనరింపగా
బూనెనంచునుదిట్టి బోవువారు
నీనయు నదృష్టవంతుని జెర్ప నెవ్వాని
కైనతరంబానె యనెడివారు
నెంతయదృష్టమో యెంతలో మెలకువ
వచ్చెనాయనకంచు బలుకువారు
నీదుష్టుడెప్పుడు నిట్టిదురాగతం
బులెజేసినాడంచు బలుకువారు

గీ. నెంతకష్టపడెనో యేమి ప్రయోజన
మిచటబట్టుపడియె నీతడంచు
బరిహసించువారు బట్టుతిట్టెడివారు
నగుచునగుచుజనిరి యచటివారు

వ. మరియు నింకవీని మొగంబునకు జిట్టెడుప్పుప్పుబట్టునే యనువా

రును పలిచచ్చిన బ్రతుకవచ్చునుగాని పరపతి చచ్చిన బ్రతుకవచ్చునేయనువారును మేదినీమొగంబున మొదులుదాప నెంతజక్కగ గూర్చుంటివిరా నీముసుగుముక్కలుగానని నెటికెలవిరచుచు బోవువారును వీనిరూపు తెల్లవార నెల్లవారికి మారుపు తెల్లవారె పోదమురండని పోవువారును నైయనేక ప్రకారంబుల నాహాకారారావంబు భూనభోంతరాళంబు నిండించిరా సమయంబున.

క. వెలవెలబారెడి మోములు
తలవంచుకయున్న యాకృతఘ్నుల పొలుపుల్
దెలుపగ వెలసెనో యనగా
నలుదిక్కులు తెల్లవారె నంబికులేశ.

క. పట్టుబడిన దొంగలబడ
గొట్టినకన్నంబుజాడ గోరంబడిచూ
పట్టినగారిమణియనఁదొలి
గట్టున గనుపట్టె ద్యుమణి గనమిత్రమణీ.

వ. తదనంతరంబు బథమాహ్నంబుగావున నావినోదంబు నేత్రోత్సవంబుగావించి వారివారిపనుల కెడసేయక నిజనివాసంబుల కతిగిరంత నొకవయోవృద్ధుండు ముసుగిడికూర్చుండిన కొండనంగని.

క. నీసిగ్గుచిమడ నెంతలు
జేసితివి కులంబువారి సీయున నవ్వుల్
జేసినవారలు లేరో
యీసరణిఁ జేసి నారో యితరులు మనలోఁ.

క. ఋణశేషము రణశేషము
వ్రణశేషము నెందునుంచ వలదని పెద్దల్
వినుపింపగ వినియుందువ
ఋణమెట్టులదీరునో యెరుంగవెవతా.

వ. ఇందుల కొక్క యితిహాసంబుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

ఋణవిమోచనోపాఖ్యానము.

క. నింబాశ్వత్థరసాలక
దంబప్లక్షాదివృక్ష తతినతిలావ
ణ్యంబైన యేలాపురనా
మంబున నొకపల్లె టూరు మహి నొప్పారున్.

క. ఆపల్లెను గాపురమగు
కాపులు వ్యవసాయమందు గష్టపడుటనే
లోపంబు లేదు వారికి
నేపాటిదొ వారి భాగ్య మీశ్వరు డెరుగున్.

గీ. పాడిపంటలనిన వారిదే సామ్రగు
గాక నోరుల జెప్ప గాదు వెదకి
జూతుమనిన లేరు సోమరులాయూర
బాధపడరెంత వారలైన.

గీ. నాల్గుపొలిమేర్ల లోపల నాటుకొన్న
భూము లెప్పుడు పదివేలు పుట్లు పండు
బీదసాలను నాయూర లేదొకప్పు
చేలు పండి యొరఁగి యుండు కాలమందు.

వ. ఒక్కమాసపుండా చేలమధ్యనుండు మార్గంబున నేగుచు

సీ. పాంథజనాళిపై పంచబాణుండేయు
నైదు బాణములో నాగ నాకులమర
విరహిణీజనముల వేటాడి మరుఁ డెత్తు
నొప్పు ధ్వజములో నా నూచలమర
స్మరుడు మోహింపించిన జయఘంటరవమనా
మురువైన సగలగల మ్రోతలమర

పాతాళమును జయింపగ నోపు మారుడంచు
జూపునా వెన్నులసొంపులమర

గీ. నెందుబామునుట్టిడు నంత యెడము లేక
నెదురుపిడెము తెరంగున నెదురు లేక
జేయియెత్తున బెదిగిన చేను చెంత
గోవ బకపక నవ్విన పోల్కి దోచె.

క. అడవిని హృదయము ఝల్లన
బెదరి బెదరి తిరిగిచూచి వెరపుగ దురన
వ్వెద రెవ్వారును గనరా
రెదురై యీభూతమున నేతెంచినదో.

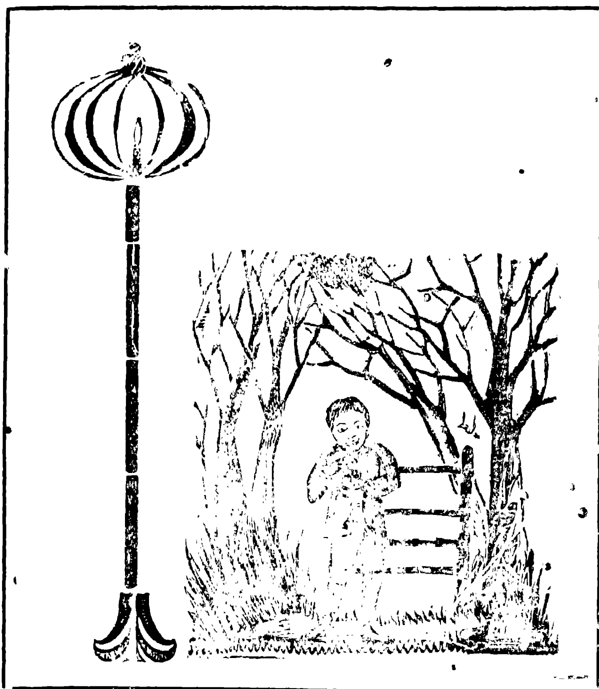
క. అనిసంశయించి యొడలె
ల్లనుగడగడ వడకనొక్క లాగున ధైర్యం
బును దెచ్చుకొని రయంబున
పనిగొన సనుగిడ గమగల బకపక నగియెన్.

గీ. వెనుక తిరిగిజూచి వెరగంది యెవ్వగు
లేర హాబుణంబు దీరునేమొ
పండి యుండు చేను బలిగోరునందుగీ
మార్గమధ్యనిట్లు మసలజనునె.

చ. అనితలపోసి యాంతడడు గామడదూరము నైననేగగా
వెనుకొనిగ్రమ్మరన్ నగుచు వేదురునై దొరనై ఖరిన్ దొరన్
జనగను సాహసించితివి చాలునటన్నిలు మన్న భీతితో
గనెదన వెన్క నాపాలదుు గాసరినెద్దపురిన్ దయాపరిన్.

వ. కని మనంబున నెక్కొను భయంబొక్క ఫక్కినడంగద్రొక్కి
పెల్లుకున్న ధైర్యంబు నెక్కించుకొని.

గీ. నిలచియుట్టులనియె నిర్జీవియైయుండి
నన్నుజూచియేల నవ్వినావొ
కారణంబువినగ గౌతూహలంబయ్యె
ననగనెద్దుపుత్రి యతనికనియె.

క. తెరువరి ముందరినీదగు
తెరగెఱిగించెదవొనాడు తెరగువినెదవో
యెఱిగింపు మేనునవ్విన
తెరగవ్వల వినవలసిన దెలిపెదననినన్.

క. ఇదిగొప్ప గడుసుపిండము
గదరప్పాయనుచువెరగు గదురగవినునా

కథఁజెప్పెద నాపాలిటి
యుధిదేవతవీవు భాగ్య మబ్బెనినుగనఁగ.

వ. అనిననదివత్సా! నీవుమిక్కిలిబుద్ధిమంతుఁడవువలెదోఁచుచుంటివి నిది బాగుపడువానికగు లక్షణంబట్టు దెల్పుమనిన నతండో భాగాదేయమ్మా మున్నాటికులంబున నెన్నిగన్న యుక్షిభవ వంశంబున జన్మించి తజ్జాతివారికిం బరమధర్మంబైన బ్రాహ్మణ పాదసేవయందాసక్తుండనై యొసఁగ్చుచు బాపనంబైన కృషిజీవనంబునం గుటుంబభరంబు వహించి దంతువర్గంబునం దగులుకొనిన కీట కంబు డంబున సంసార చక్రంబునం దగులుకొని.

గీ. చేసినాఁడ బెక్కు చిల్లరరుణములు
కడిదికష్టములను బడితినెట్టు
నిల్లుని టినిండ నిటారిళ్ళుతలయుఁ
బొప్పిగట్టనెడి పోల్కియయ్యె.

క. కళపెళ నుడుకుచు నెప్పుడు
నులుకొందవ మదీయహృదయ మొద్దును బెరుఁగన్
గలఁజోసినట్టులుండును
దెలివిసనేఁ దిటముసడలె దిగులునువ్రడమెన్.

వ. కావున నెక్కడనైన నొక్కచో నొక్క మొత్తంబుగ నప్పుదెచ్చి యాయులజడి బాపుకొందునను నిశ్చయంబునం బోవుచుంటినిది నా తెరంగనిన.

గీ. ఎంతబుద్ధిహీన మింతెకంటెనువేరె
చిచ్చుగలదె కాల్ప పిచ్చివాఁడ
యప్పుజేతుననుట తప్పుజేతుననుట
తప్పుకొనుట కేది దారి చెపుమ.

క. చిల్లరి ఋణముల చేతనె
యుల్లరి పాలై తినంచు నంటివి గద నీ
కెల్ల ఋణంబును దీరమి
నిల్లుంబో నమ్ముకొనుచు నేమారుదువటన్.

వ. అప్పుడె సంతాపయుకష్టంబు బడవలయ్యెనుగదా యుండ నిల్లును బంధమంచంబును లేకుండునప్పు డెవరి పంచ జేరెద వెద్దిసుఖంబు నీబుద్ధిని నీవే యాలోచించుకొను మింక నా తెరంగు వినుము.

మ. తొలిజన్మంబున నుత్తమాన్వయమునందున్ బుట్టి నాతోడి వా
రలు మద్వంశజులైన క్షత్రియులు ఘోరక్రూర దుశ్చారులై
చెలువం బెంచన దుర్మదాత్ములై ధనమార్గింపన్ మదిన్ జేసి పె
ద్దల శుశ్రూషలదన్ని వారికడ విద్యాభ్యాసమున్ జేసితిన్.

గీ. మరియు నేనరుణోదయాత్పూర్వమునందె
స్నాన సంధ్యాజపాధ్యయనాదులను
దీర్చి గీతనామంబును దిద్దినీకు
కావి ధోవతుల్ ధరియించి కేవమీర.

గీ. చిత్రకంబళమందు వసింప బంధు
రాజినను గాంచి శ్రీరామ రాజువలెనె
కూరుచుంటివి సౌఖ్యముల్ గూడననుచు.
రమణ మెచ్చుచు నుందురా రాజసంబు.

ఉ. ఏమికొరంత లేదు పరమేశ్వరు సత్కరుణారసంబునన్
భూములు పండుచుండు జిరపుణ్యులు బంధులు నెల్లవారు నా
సేమమె గోరుచుందురు విశేషముగా నితిహాసకావ్యముల్
వేమరు నే బఠింపుచును వీలుగ గాలము గ్రమ్మరించితిన్.

వ. అందు

సీ. సమతతోడుత సహింసాపరమోధర్మ
యంచు మాంసము నిషేధించినాడ
నేమంబుతో బ్రాహ్మణోమమదేవతా
యంచు బ్రాహ్మణుల బూజించినాడ
నతినిష్ఠతో సగాయత్ర్యాఃపరంమంత్ర
మంచు గాయత్రి జపించినాడ
ఘనతతో నాన్నోదకంసమందాన
మటంచన్నసత్రంబు లుంచినాడ

గీ. నెన్ని పుణ్యంబులనుజేసి యున్ననేమి
నెంతవాడనై యుండిన నేమి తుదకు
గాలవశమున బుద్ధి సంకటముజేసి
యెండవానల వలయుచు నిట్టులుంటి.

క. అనవిని నంబిశివబ్రా
హ్మణుగనియో వీరభద్ర యద్భుతమెవరీ
యనువున జెప్పరు వానికి
నెనసిన యాబుద్ధిజాడ్యమెయ్యది యనినన్.

క. వినుమాపునుకను నీయ
ట్లనె యాతండడుగ జెప్పె నది యాతనికం
చును సింగన యిట్లనెకొం
డన తప్పడిగిన ఘనోఘనధ్యానమునన్.

వ. వత్సా మాస్వగ్రామ సమీపగ్రామంబున నొక్కధనికుండు బు
ణదాతకలం డతండమితార్థంబులర్థింప నిచ్చునినివిని విధివశంబు
న నతనింజేరి మదాగమనవృత్తాంతంబెరింగించిన.

ఉ. ఇచ్చెదనర్థమెంతయిన నీభవమందున నెంతతీర్చెదో
బచ్చదలిర్ప ముందరిభవంబున నెంతఋణంబుదీర్చెదో

యుచ్చ్యగ దెల్పి గైకొను మటంచు నతండు వచింపబుద్ధికిన్
వచ్చెనుజాడ్య మేమనగ వచ్చును కన్నులుగాన నిచ్చెనే.

మాలిని. ఏవిధినైననుదీర్చెద నీఋణమెంత యొకింత గొరంతయునన్
భావిభవంబున నైననుదీర్చెద భావభవారిని భావిభవ
శ్రీవెలయించు గృషి ప్రజకంచు విశేషముగాంచు మనంబగుటన్
ధీవర కావర మీవరకున్ గన దేవరపాదములానయునన్.

వ. వల్లెయని యాయాయలఘువ్రతుండడిగిన యర్థంబొసంగినం గైకొని పురంబుజేరి మహావిభవంబున.

సీ. ప్రతివత్సరంబును పండుమాన్యక్షేత్ర
 ములు పాడిపంటలెప్పుడును ననేక
విధములదరుగక వెలయుచునుండును
 కొడుకులు కోడండ్రు కొమరితెలును
వచ్చిపోయెడిబాంధవవ్రాతముపురుళ్ళు
 వడుగులు పెండ్లిండ్లు వరుసతోడ
నెడపకయాయింట నేప్రొద్దుజరుగుట
 నతిశయించెనువ్యయ మపుడుఋణము

గీ. దీరుచుండునుగాని వాదించినట్లు
అంతయునుదీరదెంత ప్రయాసపడిన
మరియుశుక్లపక్ష ద్వితీయాబ్జు కరణిదినది
న ప్రవర్ధమానంబై ఋణంబు బెరుగు.

క. పాపంబు బెరిగినట్లుల
నేపారగబెరుగుచుండు నీఋణమికనే
నేపగిది దీర్తునను సం
తాపంబున గుందుచుండు దహాతహపడుచున్.

వ. ఇట్లుండి కొంత కాలంబునకు గాలవశంబునం గాలధర్మంబునొం
ది. తదనంతరంబ రెండవభవంబున నమ్మహానుభావునింట బెరు
గుచున్న గోవు గర్భంబున మహోక్షంబనై పదకారులుదున్ని మృ
తినొంది తద్వృషంబునకే యీ తెరంగున.

క. ఎండలవానలనలయుచు
నుండితినింకెన్ని నాళ్లిటుండగవలెనో
మండలపతికై నను భూ
మండలమునదప్పు రిత్తమానునె చెపుమా.

వ. మరియు నిట్లొక్కసందంబున రాదనేకరూపంబులగు నింకొక్కప
క్క నొక్క చక్కని చిన్నికథచెప్పెద సావధానంబుగా వినుము.

మ. ఒకప్రోలొప్పవిరించి సృష్టి ననమానోత్కృష్ట విస్పష్టభ
ద్రకరప్రస్ఫుటనూత్న సౌష్ఠవముచేతన్ గాంచనాప్తి శు
భశ్రీకరాశ్వప్రకరోత్కర ప్రకటశుంభద్ఘట్టితోత్తుంగసౌ
ధ కనత్కాంచనధూళి నభ్రితటికిన్ తథ్యంబుగా జేయుచున్.

క. ఆవీటనుండు నొక భూ
దేవుడు దమనుడన ప్రతిదవ్వందుండై
దేవజ్ఞులాహితాగ్నులు
భావింపగదగుమతిన్ సభాపతి యగుచున్.

గీ. తన వినిర్మలమైన చిత్తంబులోన
నిండి వెలిబర్వెనన నింద్ర నీలరుచుల
దెగడు వెండ్రుకలన్నియు దెల్లనయ్యె
గడిదివార్ధక్య మేతెంచు కాలమునను.

వ. ఆసమయంబున నొక్క గొల్లపల్లవాధర చల్లమ్మబోవుచు మార్గ
మ్మున నమ్ముసలివానింగని తనయావన గర్వాతిరేకంబున.

గీ. ఆధరామరునెత్తిపై నన్ని పెంకు
లెత్తిపోసినవ్వుచు దనయింటికరిగె

దురోదరోపాఖ్యానము.

నంతనమ్మహాత్ముఁడు పింగళాఖ్యునాత్మ
శిష్యునొక్కని చెంతకు జేరబిలచి.

ఉ. పిన్నటనాటనుండియును పింగళినాకడ నుండి వేదముల్
మున్నుగ సర్వశాస్త్రములు మోదముతోడుత నభ్యసించినా
వెన్నివిధంబులంగననహీనబలుండ నినువంటిబుద్ధిసం
పన్నునిగాననెందునొక వాంఛితముం జనియించె నామదిన్.

మ. అమరన్ మత్పితురార్జితంబులగు మాన్యక్షేత్రముల్ స్వార్జితా
ర్థములన్ జేసితినీయధీనముగ ధర్మప్రీతినాగన్ దద
ర్థములన్ బాలనసేయుమన్ స్వజనదారాపుత్రమిత్రాళిక
ర్హామునీకిందలియర్థభాగము యథార్థంబింతయుం బుత్రకా.

క. విప్రప్రేరితధర్మము
లప్రతిహతగతినొనర్చు టర్హమగుట బ్ర
హ్మప్రీత్యర్థంబనుచుమ
హాప్రీతినిడుము తదర్థమర్థార్థులకున్.

వ. తక్కిన నగబాలు ధననిక్షేపంబుగావింపుచుండు మఱియుత్తమ ధర్మంబనిచెప్పి యొప్పగించిన మంచిదని యట్లొనరించుచుం గ్రమక్రమంబున సక్రమప్రవర్తనుండయ్యె నయ్యనఘుండడిగాంచి విచారించి పంచప్రాణంబు లక్కాంచనంబుపైనుంచి పంచత్వం బునొందె పింగళుని భార్యాగర్భంబునంబడియె తదనంతరంబ పింగళుండు తండ్రికిం బోలె దహనతిలోదకాది కృత్యంబులు విధ్యుక్తంబుగా నిర్వర్తించి యథాప్రకారంబునం బ్రవర్తింపుచుం డెనంత.

క. పింగళునంగనయగుకన
కాంగియుబంచాంగశుద్ధి యగువేళగమా
రుంగనియెం బురుడుదీరగ
నంగనతో గోడుకుతోమహావేడుకతోన్.

క. దహనుడను నామమిడిధ
ర్మముఖరశాస్త్రములనెల్ల రహినేరిపిమో
దమునధనతనికినుపనయ
నముజేసియనంతరంబున విభవమునన్.

గీ. జుట్టుకొలపెట్టినట్టుచూపట్టునట్టి
చానను ద్వాహమొనరింప శైశవాబ్ధి
లింకజూపట్టుగిరులన నింతికిజను
బంతులొప్పెనుయౌవన ప్రాయమునను.

వ. అంతనాదంపతుల నేకంబుజేసి రామరునాడు.

క. తలనొప్పియుదాపజ్వర
మలసటయును వడకునొదవెనాయుభాగ్యం
బిల లేనివానికెన్నియు
గలిగిననవియెల్లనేమి కార్యముచెపుమా.

వ. పింగళుండును ధనవ్యయంబెగాని యౌషధ ప్రయోగంబులవలని ప్రయోజనంబు గననేరక వగచి తన యంగనంబిలచి వగచుచు తనతలం పెరింగించిన.

ఆ. వెడఁదగన్నుదోయి వెడలుజలరేఖలు
పైటచెఱఁగుతోడ బాయఁదుడిచి
మాటజెప్పలేక మగువకంఠాభర
ణంబుదీసియిచ్చె నాథునకును.

క. ఇదికుదవబెట్టి దెచ్చెద
నిదె ద్రవ్యంబనుచునాతఁడేగిన పిదపన్
బెదవులుదడపుచుదనక
ట్టెదుటన్ జింతించుతల్లి నీక్షించియనెన్.

ఉ. మందునుదోఁగుతమ్మి విరిమాడ్కిని గాటుక కంటినీరు చే
మించినమోముదమ్మి నెలమిన్ ధళుకొత్తగనీక వీకనీ

నంచునవంచి యెత్తికవెసఁ బగజెందగ నేలనమ్మ నన్
న్నెంచకుమమ్మ పుత్రునిగ నేనుఋణస్థుడనమ్మ యమ్మరో.

చ. కొడుకులకోటియీ మయిని కూరిమినందరు సమ్మతింపగా
బడసితివార్థగస్ మము శుభంబుగనుంటివి యింతదన్క నే
యెడ వగయెట్టిదో యెఱుగవిప్పుడు నట్టులనుండవమ్మ నీ
కొడుకులజూచుకొమ్మ మది కూరిమినుంచకుమమ్మ నా పయిన్.

చ. జననుననేనుదొల్లి పురుషార్థచతుష్టయ వర్గసిద్ధికిన్
ధనమునొసంగి తద్వ్యయవిధానము జెప్పితి నట్లొనర్పడీ
ధనమపుడిచ్చినాడను యథాస్థితికిప్పుడు దెచ్చినాడ నా
యనకును నీకునాకు ప్రియురాలికి దీరెఋణానుబంధమున్.

క. సోదరులై దుగుచనుశా
తోదరి ఋణమున్నవార లొప్పగ మీరా
యొనుగురజూచుకొనుడు ద
య్యాదృష్టముప్పుగడచు నందరిచేతన్.

చ. కడుపుఫలించెనమ్మ నినుగాదనువారెటనుండరమ్మ నీ
కొడుకులు నీకు సేమములు కూర్చెదరమ్మ సుఖించవమ్మ నా
కడుపున నీఋణానలుని గాంచనెలేదనుకొనగదమ్మ నీ
కొడుకునుగాను నాయెడల కూరిమినుంచకుమమ్మనావుడున్.

1. నీవులేనినాడు నేనీడ నీమోడు
నకటముక్కువచ్చలారనట్టి
పడుచుపాపయింక పామునకున్నన్ని
యేండ్లుగలవు నేభరించుటెట్లు.

తల్లికిఁ గుమారుండిట్లనియె.

చ. అదియునుగోపకామిని ధనాశను తన్నువరింపుమంచు స
మ్మతమున నెన్ని మాయలను పన్నిన నేనటుజూడకున్న ప్ర
ల్లదమున జిల్లపెంకులు తలందిగబోసి నిరాశనేగె న
య్యాదియు ఋణానుబంధమున కమ్మరొ కారణమేలచింతిలన్.

చ. అనవుడుతల్లి మన్నగవ నశ్రుకణంబులు జిమ్మచెమ్మటల్
దనరిన చెక్కుటద్దములఁ దద్దయుబార నెలుంగుజేసి హా
తనయుడ తొల్లినెత్తిని మదంబున పెంకులుబోసెనంచునీ
వెనయగ దానినెత్తిపయి నిప్పుడునిప్పులు బోయజెల్లునే.

క. నీవింత యెరిగియేటికి
వైవాహికమైతివయ్య వలదనవైతే
నావుడిదికర్మబద్ధము
గావున వగపేలననుచు గన్నులుమూయన్.

వ. కట్టా యిట్టిశోకంబెట్టు భరింతుమని కన్నీరుమున్నీరై బార మో
ములమోదికొనుచు వానిపైబడి వగచుచుండిన యాలునుం గోడ
లిం బడియున్న కుమారుంగని ముల్లోకంబులు నిర్మూలనమ్మబయి
ననాడువలె బెద్దయెలుంగునందుఃఖించు పింగళి జుట్టిముట్టి చుట్టం
బు లెట్టకేలకు నూరార్చిన నతండును దనమామ గుమారుడున కు
త్తరక్రియల నిర్వర్తించి పిమ్మట బెక్కుసుఖంబులనుభవించె ని
ట్లనేకచందంబులు గలవింక నా నవ్వు తెరంగెరుంగ వలతేయని
న నతండాత్మానుభవంబయ్యెనని.

మ. ఒకపూటన్నము లేదు మాకడ నిరుద్యోగంబుతోనుండి యె
ట్టుకుటుంబంబు భరింతునంచునెద నాలోచింతునంచాడ నో
యకలంకాత్మ సమీపమందె గలదూరాయూరు పెక్కంద్రు వ
ర్తకులే తెంచుచునుందు రెందుఋణదాతల్వారెయూహింపగన్.

క. చెడిచెల్లెలిల్లుజొరకుము
చెడియైనను మిత్రునిల్లు జేరుము లేదా

చెడి పట్టణంబు జేరుము
చెడినన్ చెడవంచు బుధులు చెప్పగవినవే.

వ. కావున నీవిప్పు డవ్వట్టణంబు చేరుమన నన ద్వ్యాహారంబున నన్ బ్రణమిల్లి జని యప్పురంబు జేరి యందొక వ్యాపారంబు సంపాదించుకొని కష్టపడి ద్రవ్యమార్జించుచు కుటుంబభరణంబువహించి ఋణంబు దీర్చుకొని సుఖంబుననుండె కావున.

సీ. పరపతి లేకున్న బ్రతుకజాలమటంచు
మాయలుబచరించి మమత బెంచి
నీకీయకను తినలేక దెచ్చితినింటి
పెరుగు పాలంచును దిరుగుచుండి
మీతోడిదే లోకమే తావులిక ద్రొక్క
బోమంచు బూటకంబులువచించి
వారట్టివారిట్టి వారువీరనికొన్ని
యిచ్చకంబుల బచరించి మించి

గీ. చిత్రపత్రంబులులిఖించి చేతికిచ్చి
యొట్టులైనను ధనము నార్జించునదియె
ఘనమటంచును సామాన్య గతివహించి
పేర్మినుండుదురప్పారావు పేటయందు.

వ. అట్టివారి కూటమికట్టి పెట్టి కులకట్టడి చెడగొట్టక గట్టిగుట్టు నిలబెట్టుకొమ్మన నతండొట్టుబెట్టినట్టు పట్టుబడుట గట్టుబడి యాజన్నిగట్టుపట్టి పదంబులంబట్టుకొని యిట్టిటనక నోటువ్రాసియిచ్చి

క. ఆరాత్రివారు జేరువ
యూరుబ్రవేసించి సుఖమునుండగనితదా
గారము జేరువదొడ్లో
జేరిమదోద్రేకియగుచు జిచ్చిడిచనియెన్.

క. భుగభుగమనిపొగ లెగయ
భగభగ పెనుమంటలొదవ పటుగతి వెలుగన్

గగనంబుదగులవడునని
స్వగృహగతులెరుగకజనాళి చేరిరయమునన్.

వ. ఇట్లు ప్రయత్నంబున నయ్యనలంబార్చి వారివారి నిలయంబుల కరిగిరంత నిశాంతంబున దన వ్యవహారంబులన్నియుం జక్కగ నక్కపెట్టుకొని యాభూమీసుర గ్రామణి మహావైభవంబున నిజపురంబున కరిగి సుఖంబుననుండెనని చెప్పిన నరిసింహాచార్యుండు మితానంబునొందెనంత నయ్యిరువు దేవాలయంబుల తలుపులు బిగించి తమతమమందిరంబుల కరిగిరి.

ఆశ్వాసాంతము.

కందగర్భిత చంపకమాలావృత్తము.

పురహరమిత్రమావరద భూధరధీరనతాళ్యభీష్టదా
కరివరదారమేశకవి కల్ప మహీరుహభోగితల్పశ్రీ
వరపరమాకృపాకర తపఃపరిపక్వఫలస్వరూపబం
ధురచరణాజనార్దన మధుప్రముఖాసురలోకమర్దనా.

గర్భకందం.

హరమిత్రమావరదభూ-
ధరధీర నతాళ్యభీష్ట - దాకరివరదా
వరమాకృపాకర తపః
పరిపక్వ ఫలస్వరూప బంధుర చరణా.

గద్య. ఇది శ్రీమత్పార్వతీశ్వరవరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర
హరితస గోత్రపవిత్ర లక్ష్మీనారాయణ మంత్రిపుత్ర
సహజ పాండిత్య రామయామాత్య
ప్రణీతంబయిన
దురోదరోపాఖ్యానంబను ఇతిహాస ప్రబంధంబు
సర్వంబు నేకాశ్వసంబుసంపూర్ణంబు.

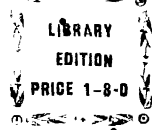
——* శ్రీ ర స్తు. *——

మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు దొరకు

ఆంధ్రగ్రంథములు.

LOYAL PUBLICATION.

32 పేజీలు. పెద్ద సైజు.

గృహలక్ష్మి

చందా సంవత్సరమునకు రు 1-8-0 లు

ఇది మాసపత్రిక. స్త్రీలకు విద్యాభివృద్ధిచేయు తలంపుతో ప్రచురింపబడుచున్నది.

ఆంధ్రభాషావాఙ్మయము నభివృద్ధిజేయుచు సకలజనుల ప్రీతికి పాత్రమగు శ్రీ శ్రీ శ్రీ పిఠాపురము రాజాగారు ప్రధాన రాజపోషకులై సం॥ నకు రు 144 లిచ్చి పత్రికను పోషించుచున్నారు. శ్రీ వెంకటగిరి కుమారమహారాజాగారు సం॥ రు 100 లిచ్చి ఆదరించుచున్నారు. ఇతరరాజపోషకులు యథోచితముగా ఆదరించుచున్నారు. ఇప్పటికి 500 చందాదారులు గలరు. పత్రిక దినదినాభివృద్ధిగాంచుచున్నది.

ఇందలివిషయములు:—1 ఖండాంతరమందలి ఘనతకెక్కిన స్త్రీల చరిత్రాంశములు, 2 బాలవినోదకథ. బాలికల విద్యాభివృద్ధికై సులభమగుమాటలతో చెప్పబడును. 3 హిందూగృహము. 4 బాలసాహిత్యము, కవితా రచనావిధము. 5 సంగీతము-హార్మోనియము, ప్రశ్నగానము. 6 స్త్రీలపని. 7 కవయిత్రుల కవితాధోరణీవిలసనము 8 స్త్రీస్వాతంత్ర్యము. 9 పాకశాస్త్రము. 10 వచనరచన. 11 పండుగలు పబ్బములు. 12 గృహనిర్వాహకము. 13 సౌందర్యరహస్యము. 14 గృహోపవనము, విత్తనములప్యాకెట్లు. 15 నగలు. 16 శిశువైద్యము. 17 నవల. 18 బాలికాబోధకపాఠము. 19 హిందూసంఘమునకు జెందిన స్త్రీల అభిప్రాయము. 20 గుడ్డలకత్తిరింపు కాకితపునమూనాలు. 21 ముగ్గులు-చిత్రపటము. 22 వార్తలు.

వసంతకుసుమము.

ఈస్టిండియా కంపెనీనుండి హిందూదేశము కైకొని 60 ఏండ్లకుపైగా విక్టోరియామతల్లి రాజ్యమును పరిపాలించి విలసత్కీర్తులనుబడసి యెల్లరహృదయముల పల్లవింప జేసెను. అట్టి విక్టోరియా సచ్చరిత్రమే వసంతకుసుమము. పద్యకావ్యము, లైబ్రరీలలో నుంచుకొనదగినగ్రంథము. అనేక చిత్రపటములతో ముద్దుగా ముద్రింపబడిన గ్రంథము. స్త్రీయందు కీర్తి, లక్ష్మీ, వాక్కు, తెలివి, బుద్ధి, ధైర్యము, దైవస్వరూపమనబడిన భగవద్గీతా వాక్యమునకీ యమచరిత్రము దృష్టాంతము.

౨౦౧ పేజీలుగల గ్రంథము. వెల రు 1—8—0

Books on- Public Speaking & Composition.

విద్యావశ్యకతనుగూర్చి ప్రజలందఱొక్క మొగిని ఆందోళన ముసల్పుదినములు నేటికి సమకూరినవి. ఇది మన దేశముయొక్క భావిశుభ కాలమును సూచించుచున్నది.

జనులెల్లరు చదువుకొనుటకు ప్రయత్నపడిరేని వారు చదువుకొనుటకు వివిధరుచుల కనుకూలించు గ్రంథములు కావలసియున్నవి వివిధభాషలలోగల గ్రంథసముదయము తెలిగింపబడవలసియున్నది ఆంధ్రులకు ఆంధ్రరాష్ట్రము, ఆంధ్రభాషయనుమాటలు నేటికిపుట్టినవి. ఇట్టిదినములలో గ్రంథకర్తలు గ్రంథదారిద్ర్యములేకుండ ఏవిషయము కావలయునన్నను ఆంధ్ర గ్రంథములలోనుండునట్లు సమస్తభాషలలోని గ్రంథములు తెలుఁగుసేయవలయును.

సభలలో ఉపన్యాసములిచ్చుటకు తగుశిక్షనొసగుగ్రంథములు మనలో నిదివరకులేవు ఆకొఱతను దీర్చుటకై యీక్రిందిగ్రంథములు పనికివచ్చును.

2 ఉపన్యాసదర్పణము. 411 పేజీలు. క్రౌనుసైజు వెల రు 1-4-0

వచనరచన చేయువారికెల్లరకు నావశ్యకమైన గ్రంథము. 40 మంది పండితులీ గ్రంథము మిక్కిలి యుత్కృష్టమైనదని అభిప్రాయములను పంపియున్నారు. దీనికొందఱు ఆంధ్రభాషాసాహిత్య రత్నాకరమని పేరిడదగునని వ్రాసియున్నారు.

ఇందలి విషయసూచిక.

PART I

PART II

తెలుగు. మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

2 ఉపన్యాసపయోనిధి. 1 భాగము 490 పేజీలు వెల రు 1-2-0

కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారిచే రచియింపబడినది.

ఈ "ఉపన్యాసపయోనిధి" యందు మనదేశమందలి పూర్వవిద్యా ప్రకల్పముల గు వాంఛితములో సాంఘిక, నీతి, మతములయందుగలిగిన చిత్రవిచిత్రములగు మార్పులనేకములు దిక్ప్రదర్శనముగా జూపబడినవి. మన యాంధ్రదేశమందలి విద్యాధికులదృష్టి నాకర్షించిన బ్రహ్మసమాజమతమునుగూర్చియు, ఇండియా, జపాను, ఇంగ్లాండు, అమెరికామున్నగు దేశములయందు గలుగుచున్న మతవేదాంతప్రచారములనుగూర్చియు, సాంఘిక నీతిమతవిషయములలో గొప్పమార్పులను గలిగించి కొంతవరకు మనజిల్లాల నుత్సాహితులొనర్చిన రావుబహద్దరు వీరేశలింగము పంతులుగారి సాంఘికాదిమత ధర్మములను గూర్చియు, హిందూమతమును ఖండాంతరములయందు నాటిన ప్రాచీన మహర్షుల పవిత్ర వాక్యములను పునఃప్రతిష్ఠించిన శ్రీవివేకానంద, అభేదానంద, స్వరూపానందాది స్వాముల మహిమలనుగూర్చియు, పశ్చిమఖండ నాగరికతను హిందూదేశమున గొన్నిమార్పులతో స్థాపించిన శ్రీరాజా రామమోహనరాయలు, ప్రతాపచంద్రముజుందారు, పండిత శివనాథశాస్త్రి, కాశీనాథత్ర్యంబకతెలాంగ్, అనీబిసెంటు, సీతానాథతత్త్వభూషణులవారు, గోవిందచంద్రఘోషు, కేశవచంద్రసేనులు, రాయసాలిగ్రామసింగు బహద్దరు, గోకలాజీ గౌరీశంకరులు, పండితగోస్వామి, బాబు సురేంద్రనాథబెనర్జీ, రమేశచంద్రదత్తు, లాలాలజపతిరాయి, బాలగంగాధరతిలకు, మహర్షి దేవేంద్రనాథటాగూరు, యమ్. ఏ. రామానుజాచార్యులుగారు, రఘుపతి వేంకటరత్నము నాయుడుగారు, మున్నగు దేశభక్తులనుగూర్చియు ననేకవిషయములందు సమయోచితముగా వ్రాయబడినవి.

3 సంస్కృతలోకోక్తిచంద్రిక [illegible] పేజీలు వెల [illegible] అణాలు.

ఇందు 489 సంస్కృతలోకోక్తులు అకారాదిగా తెలుగు అర్థముతో నుండును. "క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి" పుణ్యము క్షీణించగా మనుష్యలోకము ప్రవేశింతురు. "సంసారీ దుఃఖీ సన్యాసీ సుఖీ" సంసారి దుఃఖముగలవాడు, సన్యాసి సుఖముగలవాడు, 'మూర్ఖస్య మూర్ఖో గతిః' మూర్ఖునికి మూర్ఖుడు గతి, "మాతులో యస్య గోవిందః పితా యస్య ధనంజయః సోభిమన్యూ రణే శేతే నియతిః కేన బాధ్యతే" ఎవ్వనికి కృష్ణుడు మేనమామయో అర్జునుడు తండ్రియో అట్టి అభిమన్యుడు యుద్ధమునం బడిపోయెను. విధి యెవ్వని చేతను తప్పింపబడదు. ఇట్లే యుండును. ఇవియన్నియును సంస్కృతమునందున్నవానిలో కొంత పండితుడును మాట్లాడుటకు భయముగా నుండును. కవీశ్వరుల లోకోక్తులు కంఠస్థముగా నుంచుకొన్నయెడల సమయస్ఫూర్తిగా కవిత్వమున నుపయోగించుచు వచ్చిన నందముగా నుండును.

4 ఆంధ్రలోకోక్తిచంద్రిక 150 పేజీలు. వెల 12 అణాలు.

ఇందు 2706 తెనుగుసామెతలు అన్ని జిల్లాలయందు వాడబడునవి సంగ్రహించి అకారాదిగా వ్రాయబడినవి. "అదృష్టం కలిసివస్తే అలుపెండ్లామవుతుంది. ఇల్లుకాలినాయిల్లాలు ఏడ్చినా గొల్లుమనదు కడుపుకూటికి యేడిస్తే కొప్పుపూలకు యేడ్చినది,, దప్పిపోతే సముద్రము పోకాలిబండి,, తంటాలమారిగుఱ్ఱమునకు తాటిపట్టె కళ్లెం, నక్కతొక్కరగని బొక్కలూ నాగులుదూరగని పుట్టలూ వున్నవా? పందిరి పడి చచ్చిన

మేనేజరు. మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

వారూ ఇల్లుపడిబ్రతికినవారూ లేరు. మనిషికి వున్నదిపుష్టి. పసరానకుతిన్నదిపుష్టి' యజ్ఞానికేయేమియత్నమంటే కత్తులూ కటార్లూ, రంకాడ నేర్చినమ్మ బొంకాడ నేరదా" మొదలగాన చక్కని సామెతలుండును.

Lives of Greatmen-Anthras.

తిమ్మరుసు చరిత్ర. వెల 4 అణాలు.

చక్కనివచనమున ఇది గురజాడ శ్రీరామమూర్తిగారిచే రచింపబడినది. ఇందు అనేక చిత్రగాథలు వినుటకింపుగానుండును. ఇదియొక మంత్రిచరిత్ర. ఈతని చర్యలు అనేకములీగ్రంథమున గాన్పించును.

అప్పయ్యదీక్షిత చరిత్ర. వెల 4 అణాలు.

ఇది గురజాడ శ్రీరామమూర్తిగారిచే రచియింపబడినది. ఇదియొకదీక్షితునిచారిత్ర ఎల్లరకింపుగానుండు గాథలనేకములుగలవు. సమయస్ఫూర్తిగా కొన్ని పండితవాదములు ఇంపుగానుండును.

Standard Poetry

శ్రీనివాస విలాసము. రు 1. ఇది శతావధానులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులచే ననేకబహుమానములంది తమకవితా ప్రాగల్భ్యము మెల్లజూపుచు వ్రాయబడి ఆత్మకూరు సంస్థానాధిపతులకు కృతియీబడినగ్రంథము.

వారకాంత. రు 1. ఇది రాజాభుజంగరాయ ప్రణీతము. ఏమియుండోచని సమయములో నీపుస్తకముంజదువుకొనిన సంతోషముగానుండును. చైత్ర పెరీయొడిషను.

రాజవాహన విజయము. అ 12 లు. టీకాతాత్పర్యములతో సులభముగా తెలియునట్లు అచ్చువేయబడినది. ఇదియొక్కటిచదివినచో మనుచరిత్ర. వసుచరిత్ర, అముక్తమాల్యద మొదలగు గ్రంథములు చూడవలసిన యవసరములేదు. బి. ఏకు టెక్స్టు

కృష్ణరాయవిజయము. అ 12 లు. ఇది ధూర్జటికవి ప్రణీతము. జగత్ప్రసిద్ధిబొందిన శ్రీకృష్ణరాయల చరిత్రము. మనోజ్ఞముగానున్నది కమ్మహారినిగూర్చి యింకొంతగాథకలదు, పద్యములు మాధుర్యముగాను, కథ ఇంపుగానుండు. బి. ఏ. కు పఠనీయగ్రంథము.

అచలాత్మజాపరిణయము. అ 12 లు. ద్వ్యర్థి కావ్యము. ఇది శ్లేషయమకచక్రవర్తి వెంకటాచార్య ప్రణీతము. ప్రతిపదార్థ తాత్పర్యములతో వ్రాయబడినది. ఏపద్యము చదివినను మంచి వాద్యమువినినట్లుండును.

రామేశ్వరమాహాత్మ్యము. అ 12 లు. ఇది ఏనుగ లక్ష్మణకవి ప్రణీతము ఇందు సేతుమహాత్మ్యము, గంధమాదనగిరి మహత్తు, ఎవ్వరెవ్వరివలన నేయేకుండములు పుట్టినవో వానిసంగతియు, రావణవధానంతరమున రామచంద్రుడు, సీత, హనుమంతుడు మొదలగువారు గంధమాదనపర్వతమున లింగస్థాపనములుచేసిన వృత్తాంతము. ఆంజనేయుడు లింగముంబీకుట మొదలగుననేక గాథలు గలవు. కవిత్వము రసవంతముగానుండును.

దిలీపచరిత్రము. అ 12 లు. ఇది వేంకటకృష్ణకవి ప్రణీతము.

బంధము, చక్కని వర్ణనలతో నింపగు శైలితో నొప్పుచున్నది. మంచిమంచి గాథలతో మనోహరముగా నున్నది. ద్రాక్షాపాకము.

ఆంధ్ర పరాశరస్మృతి. అ 8 లు. ఇది అదిపూడి ప్రభాకరకవి విరచితము. ఇందు బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యశూద్ర ధర్మములును జన్మమృతాశౌచాది విధులును తెలుగు పద్యములతో మృదుశైలిని వ్రాయఁబడెను.

శివగీత. అ 8 లు. ఇది సంస్కృతమునకు సరియగు తెనుఁగు. శైవులకు ప్రధానమగు భగవద్గీత.

పారిజాతాపహరణము. అ 6 లు. ముక్కు తిమ్మన ప్రణీతము.

చిత్రసీమ. అ 6 లు. ఇది శ్రీ భద్రాద్రిరామశాస్త్రి ప్రణీతము. చిత్రకల్పనగల ప్రబంధము.

మధుపవిహారము. అ 4 లు. ఇది రాజా భుజంగరాయ ప్రణీతము.

దుర్మార్గచరిత్ర. అ 4 లు. ఇయ్యది విష్ణుభట్ల సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర విరచితము. కలియుగచర్యలు చక్కని పద్యరూపములుగ వ్రాయబడినవి. ప్రతిపద్యమునకు కడుపుబ్బ పకపక నవ్వుదురు.

Books on Grammar & Rhetoric

లక్షణగ్రంథములు.

అహోబల పండితీయము. [ఆంధ్రవ్యాకరణము]

మొదటిభాగము రు 1-4-0 రెండవభాగం రు 1-4-0

ఇది అహోబల పండితునిచే వ్రాయబడి చిరకాలమునుండి ఆంధ్రదేశమున భాష్యగ్రంథమువలె గౌరవముగా పరిగణింపఁబడుచున్నది. అహోబల పండితుడు తన సామర్థ్యమునంతయు ఆంధ్రవ్యాకరణముపై వినియోగించి వ్రాసిన యీగ్రంథము దానియొక్క ప్రశస్తి చేతఁబట్టియే ముద్రితముగాకున్నను ఇంతకాలము నిలిచియున్నది.

సంజ్ఞాసంధిపరిచ్ఛేదములు 200 పేజీలలో ముద్రింపఁబడినవి. ఆంధ్రభాషయందేమాత్రము పరిచయము కలవాడును ఈగ్రంథము చదువక భాషాభిజ్ఞుడనుట కేవలము పొరపాటు. రెండవభాగము ఇందుఅజంత, హలంత క్రియాపరిచ్ఛేదములు సమగ్రముగా గలవు.

శకటరేఫనిర్ణయము. 0-8-0 ఇది భారతమ లక్ష్మీపతిచే రచియింపఁబడినది. ఇందు శకటరేఫలయొక్క విమర్శన బాగుగా లక్ష్యలక్షణములతో విపులముగా వ్రాయబడినది. ఇందలియుదాహరణములు భారతములోనివి.

సర్వలక్షణసారసంగ్రహము. అ 12 లు. ఇది కూచిమంచి తిమ్మకవిచే రచియింపఁబడిన గొప్పగ్రంథము. ఇందనేకులు స్వల్పపాండిత్యముచే తప్పులనుకొనిదిద్దబోవు ప్రయోగము లనేక గ్రంథదృష్టాంతములచే సిద్ధాంతము చేయబడినవి. లక్షణములన్నియు సులభశైలిని పద్యములతో వ్రాయబడినవి బి. ఏ. కు పఠనీయము.

ఆంధ్రచంద్రాలోకము. అ 6 లు. ఆడిదము సూరకవిచే రచియింపబడినది. చక్కని యుపోద్ఘాతముతోఁగూడియున్నది అలంకారము లన్నియు నందు స్పష్టము

గ వ్రాయబడియున్నవి. ఎక్కువపండితసహాయ మక్కరలేకయే సులభముగానందరికి తెలియదగునటుల పద్యములతో వ్రాయబడినది.

Telugu Philology

కాగడా. అ 2 లు. ఇది కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యగారిచే రచియింపబడినది. ఇందు కాగడా అను శబ్దమునగూర్చి పెక్కులు ఉదాహరణములతోడను, వ్యుత్పత్తులతోడను శబ్దతత్త్వమంతయు మిక్కిలి విమర్శించి చక్కగా వ్రాయబడెను. శబ్దతత్త్వము విమర్శించు పద్ధతి తెలియును.

ప్రౌఢ శతకములు.

Brilliant Poetical Talent

☞ ప్రబంధములకంటెను, కావ్యములకంటెను, పురాణేతిహాసములకంటెను, కొన్ని కొన్ని శతకముల కవిత్వము మిక్కిలి గంభీరముగా, శ్రావ్యముగా, సరళముగా నుండును. అందులో ముఖ్యమైనవానినేరిదళసరి కాగితముపైని చక్కగా నచ్చువేసినారము. ప్రతి 1కి అ 4 లు.

కాళహస్తీశ్వర శతకము. అ 4 లు. 'రోసిరోయదు కవినీజనఠ శారుణ్యోరు సౌఖ్యమ్ములన్' శ్రీకాళహస్తీశ్వర మహాత్మ్యమును వ్రాసి ప్రసిద్ధిగన్నకవి ధూర్జటీకృతము. పారాయణయోగ్యము.

రామలింగేశ్వర శతకము. అ 4 లు. 'తెరవాట్లుకొట్టి సత్రపు పెట్టెకండె న్యాయాజీర్ణతొన్నమింతయినవాలు' అడిదం సూరకవిప్రణీతము. లోకనీతినిలక్షితము

సింహాద్రినారసింహశతకము. అ 4 లు. 'తేగియారెయరక్క్బ పదోరెయనుబోధినన్యాసులబోకచువారు. గోగులపాటి కూర్మకవి విరచితము. సింహాచలమును మహమ్మదీయులు ముట్టడివేసి సకలభీభత్సమును చేసినప్పుడీకవి సింహాచలాలయమునజేరి దూషణలచే నీశతకమును జెప్పగా కొట్లకొలది కందిరీగలుబయలువెడలి తురుష్కులను పారదోలెనని ప్రసిద్ధి.

శ్రీయాంధ్రనాయక శతకము. అ 4 లు. 'ఒక్కవేటునగూలునో వాలి బలశాలి చెట్టుమాటొగ్గి వేసితివిగాని' ఇది కాసుల పురుషోత్తమ కవిచే రచింపబడినది. శ్రీ కృష్ణరాయలచే కొనియాడబడిన ఆంధ్రనాయకునికి కృతి,

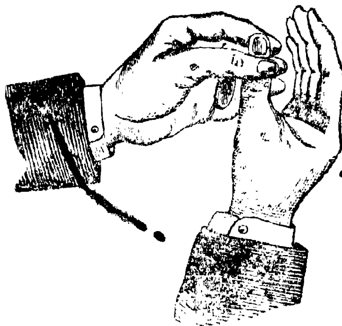
ప్రౌఢవచన కావ్యములు. అ 8 లు

వచన నైషధము రాజాభుజంగరాయ ప్రణీతము ఇంపగుశైలిగలిగి స్వభావోక్తివ, నలతో నుచితశైలి నలరారుచున్నది 1903 సం॥ మెట్రిక్యులేషను పరీక్షకు పెట్టిన

ధర్మజరాజసూయము అ 8 లు

ఇది బ్ర॥ నేతి వెంకట సుబ్బరాయ శాస్త్రిగారిచే రచియింపబడెను శైలి మృదువుగానుండును దేశీయములతోనిండి అనుప్రాసను ప్రాణితమై మనోహరముగానుండును కవిత్వమభ్యసించ దలంపుగొనువారును చక్కని శైలి నలవాటు జేసికొనదలచినవారును ఈరెండుగ్రంథములను పఠించవలెను

మేనేజరు, మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

క. సురగరుడ యక్షకిన్నర
వరగుహ్యకుడరముగాని పరమంత్రములన్
నరులకుఁ గరుణనిడుఁ దరుణేం
దిరముగ మళయాళ భగవతిం గడుఁ గొల్తున్.

క. కంటికి మంటికి మింటికి
నంటంగా రా నిజాదు యంత్రంబులన
న్నింటం దంటయివంటరి
బంటరయి తను గుంటుపల్లి భాస్కరు నెంతున్.

గ్రంథమందలి ముఖ్యవిషయములు

హస్తలాఘవము—గళలాఘవము—కర్ణలాఘవము—శిరోలాఘవము—జిహ్వాలాఘవము—కక్షలాఘవము—కరప్రకోష్ఠిలాఘవము—పాదప్రకోష్ఠిలాఘవము—నాశికాలాఘవము—నఖలాఘవము—నేత్రలాఘవము—దంతలాఘవము—ఓష్ఠలాఘవము—పాదలాఘవము.

హస్తలాఘవప్రక్రియలు.

హస్తలాఘవము—గుంటుపల్లి భాస్కరుఁడు, కపిల కామరాజు—వీరి విద్యలయందు ఘనులు—రూపాయలు వేలకొలది లెక్కించుట—రుమాళ్ళలో రూపాయలు గుప్తముచేయుట—మట్టిగిల్లి రూపాయలు జేయుట—పేకముక్కలను మాయముచేసి తెప్పించుట—తలచిన పేకముక్కను పట్టుకొనుట—అనేక విధములు—నీరు మాయముచేసి తెప్పించుట—పటికబెల్లము చేయుట—పామును జేయుట—గ్రేళ్ళన్నుజేయుట—బంతులు బరణిచిప్పలకింద నాటుట—పళ్ళెములచమత్కారము—కఱ్ఱబంతులు త్రిప్పుట—కఱ్ఱచెక్కలతో నత్యద్భుతమైన చమత్కారములు—ఇనుపకడియముల విచిత్రము—కోడిగ్రుడ్డుతమాషా—కఱ్ఱబంతులవిలాసము—కత్తులు యెగరవేయుట—గుడ్డబంతుల మాయ ఆట—పెట్టెలోని యుంగరమును మాయముచేసి రొట్టెలోనికి తెప్పించుట—అవాలుకట్టుట—నీరు హస్తలాఘవము చేయుట—ఏదుపంది ముళ్ళు మ్రింగి తెప్పించుట—రాళ్ళు కాగితపుకఱ్ఱ—డబ్బులు—గచ్చకాయలు, చిలుకబుఱ్ఱతో చిత్రవిచిత్రములు—రూపాయలతో ఆట—జలస్తంభన అనేక విధములు—కోడిగ్రుడ్డు నేత్రిమాతో పట్టుట, తగరపుబిళ్ళ—తలవెంట్రుకల విల్లు పెద్దకఱ్ఱగుండు—తీగెపైని నడచుట—మొదలయిన అనేకాద్భుతములు ఇదివరకు మర్మముగానుంచబడినవి యిందుబొందుపరుపబడెను.

—*మహాగారడి.*— 68 పేజీలు. అ 4 లు.

ఇదివరకు 3000 ప్రతులు ఖర్చుఅగుటచేతను యిదిబాలురకు ప్రీతినొసగిన గ్రంథమని చెప్పబడుచున్నది. 4 వ ముద్రణము తిరిగిముద్రించబడినది. ఈగ్రంథములోని వినోదములను చేసిచూచినచో కేవల వినోదమాత్రపర్యవసాయిగా మాత్రము తలంపబడక బాలురబుద్ధిని వికసింపజేసి తంత్రిజ్ఞులుచేయు యంత్రములు మోసములలోబడకుండ జేయుననుటకు సంశయము లేదు.

కథలు.

బాలనీతికథలు. చిత్రపటములతో వెల 8 అణాలు.

కుక్క, కాకాని, సూర్యునికోడి, పల్లెటూరిబుద్ధిహీనుడు, పాములవాడు, దుర్మార్గుడు, బీదవాడు, పుర్వ* బట్టలమొయువు, కత్తి, ఇసుకతక్కిడి, పేడతక్కిడి* లింగము, దరిగిసెట్టి, జొన్నవెన్ను లోభి, నక్క, లాంతరు, ధనవంతుడు, బాకీదారు, బానిసవాడు* సౌదాగరు, కనుపునొప్పి, కంటిపొంది ఉబ్బుడు, కవి, * పెద్దపులి, రాజు, జిత్తులమారి, బానిసవాడు, రాజు, గుడ్డివాడు, * నమ్మకద్రోహము, రక్తిపరుడగు పసులకాపరి, అరబీదేశస్థుడు, సన్యాసి* మొదలయిన అనేకకథలలో చక్కని నీతిని బోధించుచు చదువుట కింపుగానుండునటుల వ్రాయబడినవి.

యుక్తికథలు. వెల 4 అణాలు.

ఇందలి ప్రతికథయు మిక్కిలి చక్కని యుక్తితో గూడియుండును. సాధారణముగా మనలో హాస్యముతో గూడి నీతిబోధకములుగానుండు. కథలుతక్కువ. ఈయుక్తి కథ లొక్కొక్కటి యనేకుల ప్రాణములగాపాడెను.

కథాలహరి. టర్కీ పంజాబు కథలు 431 పేజీలు వెల రు 1 0 0

టర్కీదేశపు కథలు. 173 పేజీలు.

నూర్జహానుకథ... షేకుహాబుడ్డీనుకథ... ఢిల్లీ దేశపు రాజకుమారునికథ... సాకిన్ అను గుఱ్ఱపు అధికారికథ... పెంపుడుకొమరునికథ... దర్జీవాడు, వానిభార్యకథ... సాలమనుపక్షులకథ... ఇతిమోపియా రాజు, ఇతని ముగ్గురుకుమారులకథ... టోగ్రల్ బేరాజు, ఇతనికుమారులకథ... మాలిక్ నాసిరను రాజపుత్త్రికథ... రెండు గుఱ్ఱపుబల్ల కథ సాంటన్ బాష్పసా కథ... బాగ్దాదుదేశపు సోఫీ కథ... ఉతుబుద్దిన్ గుల్ లక్ కథ... అక్ రాజా కథ... పద్మనాభుడు, హంసనుకథ... అక్బిక్ సుల్తాను కథ... జ్యోతిషుడు రాజ్యమిప్పించుకథ... ముగ్గురు రాజకుమారులకథ... రాజు, సోఫీయను వైద్యుని కథ...

పంజాబు దేశపు కథలు. [illegible] పేజీలు.

సర్ బజ్ కథ... ఎలుక పెండ్లికథ... నమ్మకమయిన రాజకుమారునికథ... ఎలుగుబంటికథ లయునుహాస్టువాని ముగ్గురు స్నేహితులకథ... మేకపిల్లకథ... బోపాలూచీ కథ... అబర్గయను రాజకుమార్తెకథ... విక్కీ అను సాలివానికథ... ఏడుగురు తెల్లులకొడుకు కథ... కాకి, పిచ్చుక కథ... పెద్దపులి, బ్రాహ్మణుడు నక్క కథ... మొసళ్ళరాజాకథ... చిన్న ఆన్ కిల బోన్ కథ... కాపువాని కథ... అన్నదమ్ముల కథ... నక్క పెళ్లి కథ... కోడికథ... పెప్పరినా రాజకుమార్తెకథ... సీ నైబీన్ సైలకథ... నక్క చకోరపక్షి కథ, అలీమార్డన్ రాజాకథ... అత్యద్భుతపు చర్యగల ఉంగరముకథ... నక్క నెమలికథ... వడ్లగింజకథ... కాపువాడు వడ్డి వ్యాపారస్థునికథ మరణదేవత కథ... వసాదులకథ... పర్వతరాజాకథ... మంగలవాని భార్యకథ... నక్క, మొసలి కథ... రాజారసాలుయొక్క పుట్టుక కథ... రసాలు ప్రపంచములోనికి బోయినకథ... రసాలు 6 కథలు... వేపించబడిన రాజాకథ... సగము రాజకుమారునికథ... తల్లికుమార్తెకథ... రత్నపుత్త్రికథ.

మేనేజరు, మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

Kasi Majilee

ప్రథమభాగము 400 పేజీలు నిజమైన కాశీమజిలీలు. రు 1.

ఇదియొక అవధూతస్వామిచే చెప్పఁబడి ఆప్రకారముగానే అచ్చువేయఁబడెను. జనులకీకథలయందు ఏతుకలదో లేదో యని కొన్నికథలుమాత్రమే ప్రథమభాగముగ ముద్రింపించితిమి. ఇందు 38 మజిలీలు కలవు. రెండవ సారి ముద్రింపబడినది.

ఈగ్రంథమిదివరకు ఆంధ్రభాషలోలేదు. కాశీమజిలీ కథలవంటి అత్యద్భుత కథాచమత్కారభూయిష్ఠమయిన కథలు ఇతరులెవ్వరి కేనిలేవు. ఆరేబియను నైట్సుకంటె వేయిరెట్లు చమత్కారముగనుండును. ఒక్కొక్కకథ చదివినగాని ఈగ్రంథమందలి కథాచమత్కారము తెలియదు. ఈ ప్రచురింపవలయునని మేమెన్నాళ్ళనుండియో భగీరథ ప్రయత్నములుచేయగా అందువలన పూర్వపుణ్యమున నిది నేటికి సమకూడినది.

రెండవభాగము. 400 పేజీలు. రు 1. మంచి కాగితములు, మంచిఅచ్చు. 39 వ మజిలీమొదలు 60 మజిలీలు కలవు. శైలి సులభముగా స్త్రీలు సైతము చదువుకొనునట్లున్నది. ప్రొద్దుపోనప్పుడును, మనోవిశ్రాంతికొరకు నీగ్రంథము మిక్కిలి ఉపయోగపడును.

స్త్రీల పాటలు. ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ భాగములు.
ప్రతి భాగము 1కి వెల అ 12లు. ఆంధ్రదేశమున తాండవమాడుచున్నవి.
20 వేలప్రతులు.

సంక్రాంతి ముత్తయిదువులకును, గరల్పనూళ్ళ బాలికలకును, వివాహములలో విలాసమునకునుగా పంచిపెట్టదగిన గ్రంథములు. ప్రతిభాగము 240 పేజీలు. ప్రతి భాగమందును లాలి, జోల, పెండ్లి, నిద్దుర, నలుగు, వరుస పాటలు, కృష్ణలీలలు, తలుపులదగ్గిర పాటలు, అలక, ఒప్పగింతలు, తాంబూలము, మేలుకొలుపులు, నోములకథలు, కుచ్చెలకథ మున్నగు పెద్దపాటలు గలవు.

శిశు సంజీవని అ 4 లు. పిల్లలకు రోగము రాకుండగను, వచ్చిన సులువుగా పోగొట్టుకొనుటకును. పిల్లలుగల ప్రతియింటను కనిపెంచుచున్న ప్రతిస్త్రీయొద్దను ముఖ్యముగా నుండవలసిన గ్రంథము. పసిపిల్లలపోషణ, జబ్బులు స్త్రీలు తమంతటతామె పెద్దవైద్యులతో అవసరములేకుండ నెరవేర్చుకొనుట. యీగ్రంథోద్దేశము.

Safe Literature for Women.

ఇప్పుడిప్పుడు స్త్రీలలో ననేకమంది చదువుకొనుచున్నారు. బాలికాపాఠశాలలు ప్రతిచోటను స్థాపింపబడుచున్నవి, కాని స్త్రీలు చదువదగిన గ్రంథములు విస్తారముగా

మేనేజరు, మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

లేవు. ఆంధ్రగ్రంథరచన నాజూకుగానో మోటుగానో శృంగారరసభూయిష్ఠమైయున్నది. అందుల కని ప్రాచీన గ్రంథకర్తలను దూషించిన లాభములేదు, వారుతమగ్రంథములను స్త్రీలకొరకుద్దేశించి వ్రాయలేదు.

చారుమతి పద్యములు. వెల 4 అణాలు. ఇది మిక్కిలి కష్టపడిన మహాపతివ్రత చారిత్రము ఇది పఠనముచేసిన స్త్రీలకు ధైర్యము, పుణ్యము గలుగుననుటలో సంశయములేదు. ఈగ్రంథమున అనురాగమాహాత్మ్యము వర్ణింపబడినది. లోకము పతికొరకై తిరుగు భార్యకు సమస్తవిధముల సాయబడి తోడు నీడయైయుండవలెను.

స్వరలత. వెల 4 అణాలు. సులభమగు వచనము. ఐశ్వర్యమువలన గర్వపడి త్వరలో తెలివి తెచ్చుకొని పశ్చాత్తాపపడి, హృదయేశ్వరుని గలసిన మహాపతివ్రత. ఈచరిత్రలో గడుసు కామమ్మ యుపకథ హాస్యముగాను రత్నప్రభయను పతివ్రతకథ జాలిగానుండును.

సుశీల పద్యములు. వెల 4 అణాలు. ఇదియొక మహాపతివ్రత కథ. ఇందు సుశీలను వ్యభిచారముచే నొకడు వంచింపజూచి వివిధ మాయోపాయములచే ఆమె దాదిని మోసపుచ్చి ఆమెను చెరపప్రయత్నించగా దైవవశమున చావుతప్పించుకొని వానిని తిరిగి మోసపుచ్చెను.

వాసంతిక. వెల 4 అణాలు. గాఢానురాగముగల స్త్రీయొక్క వాస్తవమగు కథ. ఈమె యిప్పటికిని చీనాదేశమున జీవించియున్నది. పాతివ్రత్యమామెచే పరిపాలింపబడినట్లు మరియొకరిచే పాలింపబడలేదు. మహాదుర్మార్గుడైనను పతిని మహాశాంతునిజేసిన యిల్లాలికథ.

RAJAYOGA

స్త్రీలకొరకు స్త్రీచే రచియింపబడిన రాజయోగసారము.

ఇది అనుభవముతో గూడిన వేదాంతగ్రంథము. 349 పేజీలు.

కడపజిల్లా వాయల్పాడునకు సమీపమందున్న తరిగొండ గ్రామములో నివసించియున్న యోగిని తరిగొండ వెంకమాంబచే రచియింపబడినది

ఈమె మంచి విద్వాంసురాలైన బ్రాహ్మణస్త్రీ. ఈ గ్రంథము రచియింపబడిన 60 సంవత్సరములనుండి స్త్రీలచే పారాయణము చేయబడుచున్నది. కాని గురుముఖతనేర్చుకొనిన కొద్దిమందికిమాత్రమే యీగ్రంథము తెలియును. ఊరక చదివినంతమాత్రమునందతికి తెలియదు.. పతిస్త్రీ యునాసక్తితో నీగ్రంథము జదువుచుండుటజూచి యీ ఆసక్తి వాస్తవజ్ఞానమునకుగూడ నక్కరకువచ్చునట్లు చేయునుద్దేశముతో సుబోధమగురీతి నివ్యాఖ్యవ్రాసితిమి. మూలములో 20 పేజీలగ్రంథము వ్యాఖ్యతో 340 పేజీల గొప్ప గ్రంథమైనది. ఈరాజయోగసారము జదువుచున్నంతసేపును సంసారాదులయందు విరక్తి జనించును.

గ్రంథమందెక్కడజూచిన విరక్తిమార్గము లోకానుభవమునకు తగినట్లుగా నున్నది. ఆయోగిని న్యాయమైన మార్గమున దైవోపాసనమును కనుగొనుటచేతనే ఈగ్రంథమిన్నినాళ్ళు జీవించెను. ఈగ్రంథమందలి విషయములను శ్రద్ధతో పరిశీలింపగానవియన్ని

మేనేజరు, మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

యం తన్త్రి, స్మృతిసమ్మతములుగా నున్న విగాని అచలగురుబోధలవలె నాకాశమునుజూ పునవి గాదు. రాజయోగసారమగా, స్వయం ప్రకాశమైన చిదాత్మయు, పిండ బ్ర హ్మాండములు పంచభూతములతో గలసితే కమగట అందువలన పిండాండమందున్న ఈజీవు డు దేవధర్మమైన మరణమును విడిచి అమృతుడగుచున్నాడు. ఈగ్రంథము కపిలదేవ హూతిసంవాద రూపముగా, స్థూలాగురుంధతి న్యాయానుసరణిని చిదాత్మమైన బ్రహ్మో పాసనాక్రమము, వృత్తిని లోభము లేకుండుట, నిర్వి కల్పక నిస్సంకల్పక, నిర్వాసనా రూపమైన అనుభవమును పొంది యుండినట్లుగ వ్రాయబడినది.

Books on-Cookery

పాక శాస్త్రములు.

ఓడ్రపాకశాస్త్రము (ఓడ్రభాషనుండి తెనుగింపబడినది) వెల అ 12 లు.

ఓడ్రులలోననుభవముగలపాకకారులచే తయారుచేయబడి మెప్పుగాంచినపాకభేదములు.

దీనియందు వివిధములగు అన్నములు పాకముచేయు రీతులును, లడ్డూ, జిలేబి, ఫేణీ మొదలగు మధురపాకములు తయారుచేయు పద్ధతులును, పలువిధములగు పప్పుల తోను, ఆకుకూరలు, కాయగూరలతో తయారుచేయు చిత్రములగు పాకములును, తి య్యనిపుల్లని పచ్చళ్ళు చేయువిధము, వివిధములగు ఇతరపదార్థములు పాకము చేయువిధ మును వివరింపబడియున్నది. ఈవంటలన్నియు, ఉత్కళదేశపు వంటలలో ప్రవీణుడని పే రుగాంచిన గౌరీబొల్లభ మహాపాత్రోయను వానిచే గ్రంథరూపముగా రచియింపబడినవి

మహారాష్ట్రపాకశాస్త్రము. (గుజరాతీభాషనుండి తెనుగింపబడినది) రు 1.

హిందూ దేశమున కంతటికిని పాకశాస్త్రము నేర్పినదేశమే మహారాష్ట్రము వారి వంటలు, పిండివంటలు, పాకములు, చారులు, కూరలు, పచ్చడులు, పాల్గాలు, మురబ్బాలు, షరబత్తులు మొదలగునన్నియు మిక్కిలి రుచికరముగానుండును. ఈపాకములు భుజించిన ఆరునెలల రోగియయినను ఆరోగ్యవంతుడగును.

బంగాళాపాకశాస్త్రము. (హిందీభాషనుండి తెనుగుచేయబడినది.) అ 8 లు.

ఉరుదు, హిందీ, పార్సి, పాకశాస్త్రవిధుల సహాయమువలన మున్షిమీర్ పనాహ్ అను పండితుడు వ్రాసినగ్రంథమునుండి తెనిగింపబడినది. ఇందు వింతవింతలగు హిందుస్తానీ కూరలు, పచ్చడులు, మురబ్బాలు, మోతీచూర్ మొదలగు కేక్, సూజీ గుజ్ఫనీ చట్నీ మున్నగు లడ్డూలు, జిలేబీలు, ఇమర్తీ, బర్ఫీ, పూరీ, కచోరీ, గుల్ గురీ, మోహన్, బేక్ వడలు మున్నగు అనేక విధములగు వంటలు, షరబత్తులు వ్రాయబడినవి.

Books on Industry & Agriculture.

1 స్త్రీలు చేయదగిన ఇండస్ట్రీలు దీని వెల అ 4.

1 చేమంతులు అ 4 లు 5000 చేమంతిజాతులు గలవు. జపానులో వానిని పెంచు పద్ధతులుగలవు.

3 ఆరటిచెట్లు ప్రపంచములో అరటిచెట్ల కూలంక షముగు సమాచారముగలదు. నారదీయుట, యంత్రములు, వాణిజ్యమునుట మున్నగు విషయములు గలవు. పేజీలు 131 వెల అ 6 లు

ఆ. ఆచంట. మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

4 కొత్తనార కొత్తనారను గూర్చి సమస్తమును గలదు. అ 4 లు.

5 కర్పూరము ఫార్మసా, జపానులో చేయుపద్ధతులు సెల్యూలాయిడుచే కర్పూరము మున్నగునవి చేయుపద్ధతులు గలవు. వెల అ 4 లు.

6 గోగునార ఇప్పుడు బస్తాలు చేయుచున్న గోగునార పెంచుపద్ధతులిందు లవు. అ 4.

7 నవరత్నప్రదీపిక ఇందు వజ్ర, వైడూర్యాదినవరత్నములు ఇప్పుడు నగలలో వేయించు ఇతరరాళ్ళను గూర్చి ఆంగ్లేయ సంస్కృత ఆంధ్రగ్రంథములయందుగల సమస్తమునొకచో గూర్చిన గొప్పగ్రంథము. బంగారపుపని నేర్చుకొనువారి కమూల్యము 1 వజ్రము, 2 వైడూర్యము, 3 నీలము, 4 గోమేధికము, 5 ప్రవాళము, 6 మాణిక్యము, 7 పద్మరాగము, 8 మరకతము, 9 పుష్యరాగము, 10 స్ఫటికాదులు. 96 పేజీలగ్రంథము. వెల అ 4.

8 వ్యవసాయము ఇది రాజా భుజంగరాయప్రణీతము. ఇందేయేకాలముల నేయే విత్తనము లెట్టెట్టి భూములయందు ఫలించునో ఆవివరము, ఏసేద్యమేయేవిధముగా చేయవలెనో, దుక్కి, దమ్ము, ఎరు, నీరుకట్టుట, కోత, ... పంటపోత, పంటలు మార్పు ... ఎటులచేయవలెనో ... కాదుంపలను గూర్చి ఎక్కువగానున్నది. వెల అ 4 లు.

Books on animals.

పశువులు—గుఱ్ఱములు.

సహదేవ పశుశాస్త్రము. మూడవసారి ముద్రింపబడినది. 104 పేజీలు వెల 4 అణాలు. ఇందు వృషభలక్షణములు, దుర్లక్షణములు, సామాన్య, దొమ్మరోగ లక్షణములు, వానిచికిత్సలు, పథ్యములు, చలిదొమ్మ, పాలదొమ్మ, అతివిరేచనములు, అరకతెవులు, పారుట, పాలెక్కువయు పారుట, నెరిడిరోగలక్షణములు, చికిత్సలు, నల్లముసురు, నల్లగెగులు, అరకదము, పుండ్లు, వీనికిచికిత్సలు, యూనానీచికిత్సలు, అఱ్ఱుపట్టు, రొమ్ముపట్టు, బొడ్డెరిక, కడుపునొప్పి, ఉబ్బు, ఇరువాయి, వీనిచికిత్సలు, జఢబుకవాతము ఈనలేని పశువునకు చికిత్సలు, ఎన్నియో కలవు. సాధారణముగా ఈ పుస్తకములోనిచికిత్సలతో పశుసంరక్షణము ప్రతివారును చేసికొనవచ్చును.

గోసంరక్షణము అ 8 లు. సంస్కృత భాషలో నీవిషయమై వ్రాసినదంతయు తాత్పర్య సహితముగా నొక భాగముగాను, ఇప్పుడు ప్రపంచమునందీవిషయమై వ్రాయబడిన గాథలన్నియు జేర్చి ఒకభాగముగాను రచింపబడిన పెద్ద గ్రంథము ఇది కృష్ణాజిల్లా కలెక్టరుగారికి కృతియీయబడినది.

అశ్వలక్షణ సారసంగ్రహము వెల అ 6 లు

గుఱ్ఱములనుకొను ప్రతివారును వానిలక్షణములను పరిశీలించవలయును. సంస్కృతాంధ్రగ్రంథము లనేకములు పరిశీలించి యీగ్రంథము రచింపబడెను.

మేనేజరు, మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

Treatment of Horses

అ శ్వ చి కి త్సా సా ర ము: వెల రు 1 రూపాయి

ఇందు గుఱ్ఱముల యొక్క వయస్సు, శరీరతత్వము, రోగనిదానము, భేదికిచ్చుట, నస్తు, రక్తనాళములనుండి నెత్తురుతీయుట శీతోష్ణకాలములయందు చికిత్స, మెదడుజబ్బు, చెవిజబ్బు, కంటిజబ్బు, ముక్కుజబ్బు, కంఠరోగము, మెడజబ్బు, రొమ్ముజబ్బు, నాలుకవిరుగుడు, ఉదరరోగము, విదాహము, శీతోష్ణరోగము, రక్తమూత్రము, విషవాతము శ్వాసకాసలు, ఎరుపురోగము, జ్వరదోషము, మాంద్యము, శూలనొప్పి, కుర్రినొప్పి, శిగరోగము, కీలుకుజాడ్యము, అండవాతము; కాళ్ళవాతము. కాళ్ళయందు కంతివలె పుట్టు తీగకురుపు, కంతులు, లొద్దొడగడ్డ, అగ్నిబావు, (ఉండు తెగులు) చిల్లరజబ్బులు శుద్ధవాతము, మందగుదివాతము, కాలివాతము, పట్లు, పలాస్త్రిలు, చురుకు పుట్టించు లేహ్యము, బలుపునకు లేహ్యము, విషము మొదలగువాటికి విరుగుడు, పొగరుదింపుట, పిచ్చలుతీయుట, మొదలగు చికిత్సలు గొడ్డుబోతుతనమును బోగొట్టుచికిత్సయు, పుట్టిన పిల్లను పెంచుట, నోడజబ్బు, సూకాళ్ళజబ్బు, పిక్కజబ్బు, కీళ్ళజబ్బు, డొక్కజబ్బు, గుఱ్ఱములసుళ్ళు, గుఱ్ఱముగొనుటకు కొలత, నడక, జంతువుల మేత పరిమాణము మొదలగునవి చక్కగా వ్రాయబడియున్నది. అన్ని విషయములు చక్కని బొమ్మలతో అచ్చువేయుటచే నందరికి తెలియును.

శాలిహోత్రుని అశ్వలక్షణశాస్త్రము. వెల అ 8 లు.

మనుమంచి ఛట్టపరిణీతము. దంతదోషములు, ఇందు దంతములనుబట్టి గుఱ్ఱముల వయస్సు తెలియుచుట. నవవిధ వ్యంజనములు. అశ్వముల ఆయుఃపరిమాణము. సుళ్ళు-దశధువ్రులు-వానిఫలాఫలములు- సుళ్ళలోని దోషములు-వానిఫలములు- ఎక్కదగిన గుఱ్ఱములు- ఎక్కదగని గుఱ్ఱములు- పుండ్రలక్షణము. అశ్వచికిత్స, లవణవిధి, ఉదకవిధి, గడ్డికవణవిధి, మున్నగువిషయములచే తనరారుచున్నది.

వైద్యుతలోహశాస్త్రము.

గిల్టుశాస్త్రము వెల అ 6 లు.

ఇందు రాగి, ఇత్తడి, యినుము, వీనితో చేయబడిన గిన్నెలు, చెంబులు, పళ్ళెములు, పన్నీరుబుడ్లు, గొలుసులు, మురుగులు, ఉంగరములు, మొదలగు సమస్తవస్తువులకును వెండిబంగారు లోహములను మెరుపుశక్తిసహాయమున కుంపటి, నిప్పు, కారు మొదలగు పనిముట్లక్కరలేకయె ద్రావకయోగములచేత పూతపెట్టు పద్ధతులు వివరింపబడియున్నవి. ఇది విశ్వబ్రాహ్మణులు మున్నగు శిల్పులకు కావలసినగ్రంథము. ఒకరివలన నేర్చుకొనకుండ ఇది చదువుకొని యిందులోపనులను చేయవచ్చును.

స్వ ర శా స్త్ర ము. వెల అ 4 లు.

జీవితకాల నిర్ణయమును తెలియజేయుటకై ఋషులనేకశాస్త్రములను రచించియున్నారు. అందులో నిదియొకటి. భవిష్యత్సంగతులను చక్కగా తెలిసికొనుటకీ శాస్త్రము చాలమంచిది. ఇది సులభముగా తెలియుటకై వచనముగా వ్రాయబడినది. 23 అధ్యాయముల గ్రంథము. 54 పేజీలు.

మేనేజరు, మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

4. రామదాసునాటకము. 95 పేజీలు. అ 4 లు. ఇది కొ్రొత్తపల్లి సుందరరామయ్యగారిచే రచియింపఁబడినది. సాహెబుల సంభాషణలు సరసవంతముగా నుండును.

5. ప్రహ్లాదనాటకము. 72 పేజీలు. అ 8 లు. ఇది కొ్రొత్తపల్లి సుందరరామయ్యగారిచే రచియింపఁబడినది.

6 వరూధినీవిలాసము. 113 పేజీలు. అ 10 లు. (మనుచరిత్రనాటకము) ఇది కూచి సత్యనారాయణమూర్తిగారిచే రచియింపఁబడినది.

సీ. మలమలవేగు తాపమున గ్రుగ్గినమేనికి మంచిగంధమ్మునో
జలువగబూయనిమ్ము ఘనసారరజంబులు జల్లనిమ్ము శీ
తలహిమవారిపూరముల దట్టముగా వెదజల్లనిమ్ము పే
శలకుసుమప్రవాళముల శయ్యపయిం బవళింపుమమ్మరో!

7 నర్మదాపురుకుత్సీయనాటకము 137 పేజీలు అ 12. షేక్స్పియరు మహాకవినాటకములవలె భావగర్భితముగా ననేక సుగుణసంపదలతో ఇందలికథ లాలిత్యముగాను ఎచ్చటయేరసము యేస్థానంబునుండవలయునో అటులవ్రాయబడి ప్రతిపద్యమును ఉపమానోపమేయమ్ములుగాఁడ ప్రదర్శనానుకూలంబుగ పానుగంటి నరసింహరావుగారిచే రచియింపబడినది

8 భయంకరమైన మహావీరచరిత్రనాటకము. అ 8. భవభూతి సంస్కృతమునాటకమునకు తెలుఁగు. ఇది దాసు శ్రీరామవిరచితము.

ఉ॥ హా కపివీర! హా శతమఖాత్మజ! హాకులశైలధీర! హా!
లోకదురాసమల్ల! పరిలుంఠితదుందుభిఘోరదారుణ
ప్రాకటబాహుమండల! సమస్తవలీముఖ సార్వభౌమ! హా!
యీకరణిన్నశించితివె యేమకదుంకెడిపోతి మయ్యయో!

☞ ఈ నాటకముల ప్రదర్శించువారు తమకుతోచిన ఫార్సులను వినోదార్థమై ప్రదర్శించుచున్నారు

ఈక్రిందిప్రహసనములు హాస్యరసాను ప్రాణితములై నీతిబోధకములుగానుండును-

1 "చమత్కారసన్నిహితప్రహసనము అ 2 లు 3 విధవావివాహ ప్రహసనము అ 2 లు
2 మహారోగరహస్యప్రహసనము అ 2 లు 4 నిరపవాద ప్రహసనము అ 2 లు

నూతననాటకములు నందిరాజా చలపతిరావుగారిచేరచియింపబడినవి.

ముద్రింపబడవలసిన గ్రంథములు.

1. చిత్రాంగి. రు 0—12—0.
2. నలనాటకము. 0—12—0.
3. రాజకళింగగంగు. 0—12—0.

☞ ప్రస్తుతము ఆర్డరులు రిజిష్టరుచేసికోబడి 1914 సం॥ జనవరి నెలలో దరఖాస్తుదారులకు గ్రంథములు పంపబడును.

మేనేజరు, మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

Novels నవలలు.

మనోరమ — రెండవకూర్పు వెల 8 అణాలు. వైశ్యుల జీవితవిధానము వారిమతాదర్శములు వ ... కరహస్యములు. వాంఛలు మున్నగు న నేక విషయముల మనో రమయను యువతీరత్నము కథతో మేళవించి చెప్పబడినవి. ప్రతివైశ్యుడు నిది తప్పక చదివితీరవలసిన గ్రంధము.

రాజహంస. ప్రథమభాగము ఇంగ్లీషులో లక్షలకొలది ప్రతులువ్యయమైన ఒకనవలననుసరించి వ్రాయబడినది. వెల 12 అణాలు

ప్రణయమహిమ. రెండవకూర్పు. ఇది నంబూరి తిరునారాయణస్వామి బి. ఏ. గారిచే మిక్కిలి రసవంతముగా రచియింపబడినది. నవనాగరకప్రపంచవారములు మిక్కిలి సూక్ష్మదృష్టిని వర్ణింపబడినవి. ఈగ్రంధమును తెప్పించుకొని చదివియిడినవారల నేకు లీగ్రంధమును గ్రంధకర్తను వేనోళ్ల శ్లాఘించియున్నారు దీనియుత్కృష్టతను గాంచి అరవములోనికి భాషాంతరీకరణముగావింపబడినది అరవప్రతులుగూడ మాయొద్దగలవు. వెల 8 అణాలు కాలికో బైండు 0-12-0లు

A wonderful Work

విజయాంకసాహసము. వెల 1 రూపాయి ఇదినవలయూకాదు వచనకావ్యమూగాదు. అత్యద్భుత కథోపేతమై, ప్రస్తుతప్రపంచరంగమున నాట్యముచేయుచున్న వ్యక్తులవాంఛాదులను సూక్ష్మదృష్టితో విమర్శించుచు ఆంధ్రగ్రంధములయందు కొంతగా నున్న కంఠీరవాస్యరసాను ప్రాణితమై పాఠకమహాశయుల నుట్టూతలూపు గ్రంధరాజము విమర్శనదక్షులచే మెప్పునందిన ఉత్తమగ్రంధము. దీనికిదియే సాటి.

Philosophy వేదాంతము.

బ్రహ్మానందప్రకాశిక. 14 సంవత్సరములు నిర్వ్యాఘాతముగా సూక్ష్మబుద్ధితో వేదాంతగ్రంధపఠనమొనర్చి యనేకమంది పండితులతో వాదములొనర్చి, ఒక యమ్. ఏ. నిరీశ్వరవాదిని ఈశ్వరోపాసకునిగావించుటకై తణుకు కోర్టుప్లీడరు కొప్పాక వెంకటామిత్యుగారిచే రచింపబడిన యుద్గ్రంధము. వేదోపాదితములైన యుక్తులచేయీశ్వరతత్వస్థాపకముచేయుగ్రంధము. వెల 1-8-0

A detecctive tale 140 పేజీలు. వెల 0-4-0లు.

రంగయ్యనాయనిహత్య. ఘోరమైన ఖూనీకేసు. మనదేశమున పోలీసువారికి ప్రజలుసహాయముచేయుటకు వెనుకంజవేయుచున్నారనియు ఇందువలన నేరములు జరుప్పుటకు వీలు లేకున్నదనియు గొప్ప నేరము మోపబడియున్నది. అదికాక పోలీసు చిన్న ఉద్యోగస్థులకు నేరములకు ఆమాకీతీయుట తెలియకున్నది. ఇట్టివి నేర్చుటకై మ. నంబూరితిరునారాయణస్వామి. బి. ఏ. గారిచే నీగ్రంధమురచియింపబడినది. అందరికందు చేయతలంపుతో దీనివెల స్వల్పముగా నేర్పఱచబడినది. ఇట్టిగ్రంధములలోనిది యేప్రథమము, దీనినిపోలీసువారు ప్రజలు యెట్లాదరించెదరోచూచి గ్రంధకర్తయిట్టిగ్రంధములనేకములురచియింప బూనికొనియున్నారు.

విజయరాఘవము. (నాటకము) ఉత్తరరామచరిత్రకథ కర్త ... లు శ్రీ మోతేజరు, మంజువాణి ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

యన్నుకవిశ్వతము. 5 అంకములు 150 పేజీలు వెల రు 1-0-0 మంజువాణీ గ్రంథ ములుకొనువారికి రు 0-12-0 లు.

MODERN ENGLISH TELUGU DICTIONARY.

1180 పేజీలు—రు. 2—8—0.

నందిరాజు చలపతిరావుగారిచే రచియింపబడిన ఇంగ్లీషు తెలుగు నిఘంటువు.

1 ఇతర ఆంగ్లేయ నిఘంటువులవలెగాక [illegible] యందు ఇంగ్లీషు మాటకు ఇంగ్లీషు అర్థమును తెలుగు అర్థమును వ్రాయబడినది.

2 వైద్యశాస్త్ర [illegible] తెలియవలసిన ఆరోగ్యశాస్త్రములయందలి పదములకు సరియైన ఎక్కడల వ్యాఖ్యానించునట్టి [illegible] తెలుగు [illegible] వ్రాయబడినవి.

3 ఇంగ్లీషు వార్తాపత్రికలు [illegible] లాటిన్, గ్రీకు, ఫ్రెంచి సమాసములకు తెలుగు అర్థము వ్రాయబడినది.

ఇంగ్లీషు భాషను తెలుగు [illegible] ప్రతివారికిని అమూల్యము. విద్యార్థులకు కల్పకమువంటిది; [illegible] పుస్తకశాల [illegible]. [illegible]

Vocabulary Series

ఇంగ్లీషు భాష [illegible] విద్యార్థుల [illegible] గా రచింపబడిన ఇంగ్లీషు భాషా [illegible]

నిబంధనలు.

1 [illegible]

2. [illegible] గ్రంథ [illegible] కొన్ని [illegible] చిన్న [illegible] కొన్ని [illegible] ల గ్రంథ [illegible].

3. ఇందులో [illegible] గ్రంథ [illegible] తమ గ్రంథములు [illegible] చేరనిపక్షమున [illegible] వ్రాయవలెను.

4. అరకులు బహుమతి [illegible] కొన్ని గ్రంథములయినపోవుచుండును. అట్టిసమయమున వారి పేరులు [illegible] గ్రంథములు [illegible] వి. పి. గా పంపు చుందుము.

5. వ్యాకెంగు పోస్టేజీ వి. పి. [illegible] గ్రంథములు కొనువారే భరింపవలయును.

6. [illegible] గ్రంథములకు [illegible] తెలిసి [illegible]

వసంతకుసుమ [illegible] —[illegible] సారాజ్ఞి [illegible] దేశము [illegible] రాజభక్తి [illegible] గ్రంథముల [illegible] పత్రిలుంటు [illegible] వెల 1-8-0 అయినను 1-0-0 [illegible] వైన క్లాసులలో పెట్టబడుట [illegible] కరింపబడినది.

నందిరాజుచలపతిరావు.

ప్రొప్రయిటరు, మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు.

Books by the same Author.

చిత్రరాఘవము - పద్యకావ్యము - సమగ్రగ్రంథము
వెల రు 1—0—0

అభినవ మోహననాటకము - ప్రదర్శనానుకూలము. 0—8—0

మరోదరోపాఖ్యానము - హాస్యప్రధానము. 0—3—0

పెంకి పెండ్లాము ఫార్సు. 0—0—6

వెఱ్ఱి పెండ్లాము - చాదస్తపుమగడు ఫార్సు. 0—0—6

ఈగ్రంథములు వలయువారు క్రొవ్విడి రామకవి. ఏలూరు.

కృష్ణాజిల్లా అని వ్రాయవలెను.

మంజువాణీముద్రాక్షరశాలలోని గ్రంథములు.

మహాలేఖావళి రెండుభాగములు వెల రు 1—0—0

50 పురాణపురుషుల లేఖలును, 100 ఇప్పటి రచయిత [illegible]లించు నాజూకు లేఖలును గలిసి మనోహరముగా నున్నవి. స[illegible]తులు తమప్రేమ ననేకదశలలో దెలుపుచుందురు. ఈగ్రంథము [illegible]వనులకు మనోల్లాసమును గలిగించును. రెండవముద్రణము.

రేచుక్క — పగటిచుక్క — కథలు. అరవమైంగాదు, పరిశుద్ధమై[illegible], మంచికాగితము, మంచిఅచ్చు. వెల 0—4—0

వలయువారు మేనేజరు మంజువాణీ, ఏలూరు

కృష్ణాజిల్లా అనివ్రాయవలెను.

10928